

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Parashat derakhim

Rosanes, Judah ben Samuel

הדוהי, סענאזר

Ṷinitsi'ah, 5503 [1742 oder 1743]

שדוקה ךרד

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9997

לדבריו אדם אין אדם מת ומתלם מ"ח בדיני שמים אדם מת ומתלם • הרי שלך לפניך דביות מנדים היה חלק העבודה ובמאמר נביאה כן פסיטא בזיות פי החירות הימה הכטחת ה' לאברהם באומרו ואחריו כן ינאו בכבוש גדול •

דרך הקדש דרוש ו

דרוש א למעלת א' • שמות רבה פרשה ט"ו סי' ג' וז' החדש הזה לכם ה"ה יהיו לך לצדך ואין לזרים אהך הנדקה שלכם שנאמר וז' תהיה נדקה הרהמים שלכם שנאמר ונתן לך רחמים ארץ יטר' שלכם שנאמר לתך את ארץ כנען ולא ארץ ישרא' בלבד לא אפילו כל הארצו' שנא' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה ע"כ •

הגה זאת חקרנוה כן היא כמה גדלה מעלת ארץ ישראל מכל הארצות קדושת עולם קדשה לשעמה וקדשה לבימיו לבא טרוב נופי תורה תלוים בה • ואמרינן כפ' חוקת הכתים ח"ר יאודה אחר שמואל כל שהראה הכ"ה למטה חייב במשפ' לאפוקי מאי לאפוקי קני וקניו וקדמוני ופרטב'ם ז' כל שהראה הכ"ה למטה בטעת מיתמו דהם ז' עממים הכתובי' בכל מקום חייב במעשר אבל קני וקניו וקדמוני שנאנו לאברהם אבינו בין הכתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כפיחזורים לנו לעמיד ע"כ •

ה אחת דמימרא זו דסמואל היא תמוה בעיני תבמה אנפי חדא במאי דקאמר כל מה שהראה הכ"ה למטה דהיינו ארץ ז' עממין חייב במעשר פסיטא ואי הני לא תחייבי מאן מחייב והלא אין א' גמור אלא ארץ ז' עממין יוכ' ל' לדיוקא אחא לאשמועינן דמה שלא הרא' הכ"ה למטה פטור מן המעשר א"כ לא הוה ליה למימר אלא כל מה שלא הראה הכ"ה למטה פטור מן המעשר דבמה שהו' חייב לית ביה הדוכא כלל • עוד אני תמוה במאי דקא' שמואל דקני וקניו וקדמוני לא יתחייבו בתרומות ומעשרות לפתיד דהן לו יהי סמ' ח' גמור ולא נכרת עליהם ברית לאברהם שינחילה לישראל וכסדרת הרא'ם ז' לאכתוב לקמן בדרוש שני • אכתי קשה דהא טנינו בספרי פרשת עקב וז' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם ז' בו לכם יהיה אחר להם כל מקום שתכבשו חוץ ממקומות אלו הוא שלכם הרי שכבשו ח'ל' מנין שמנות נובנות טס הרי אתה דן נאמר באן יהיה ונאמר להלן יהיה מה יהיה האמור להלן מנות נובנות טס אף יהיה האמו' באן מנות נובנות וא' מפני מה כבש דוד ארס נהדים וארס גובא ואין מנות נובנות טס אחרת דוד עשה שלא כהורה התורה אחרת משתכבשו א' תהיו דכאין לכבוש ח'ל' הוא לא עשה כן אלא חוזר וכבוש ארס נהדים וארס גובא זאת היבגסי סמוך לירושלים לא הודיש אחר לו הכ"ה סמוך לפלטיץ כלי לא הורגת היאך אתה חוזר וכבוש ארס נהדים וארס גובא ע"כ וכן כתב הרמב"ם בדיני ה' תרומות וז' ארס נהדים וארס גובא אין להם דין בא' ומפני מה ידרו ומעלת א' מפני שכבש אותם קודם שיכבשו כל א' אלא כנאר בה ת' עממין ואלו תפס כל ארץ כנען לנבולותיה ואחר כך כבש ארצות אחרות היה כבושו כלי בא' לכל דבר ע"כ • הרי בהדיא שאף ח'ל' אס' כבשה חלק' ישראל כבינה חייבת בתרומות ומעשרות ואס' כן יש לתמוה למה זה קני וקניו וקדמוני לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא • וכו' תימא שמלך המשיח בובט אותם קודם שיכבשו כל א' ומש"ה אינם חייבים במעשר דומיא דסוריא לא ידענו מהיכן קבלו דבר זה • ועוד דלדבר הוא תימא בעיני שחלילה לאדונינו משיח נדקנו שיעשה טוס דבר שלא כדרכו ה' ועוד דארץ יתכן שיהא נכשל במה שכבש וקני דוד ובענט. עליו • ועוד דארצות אלו דקני

דקני וקניו וקדמוני נכרתה עליהם ברית לאברהם דומיא ד' עממים כמו שיתבאר לקמן בדרך זה דרוש שני ואס' בו אף אס' יכבוש אותם מלך המשיח בתחלה קודם שיכבוש שאר א' פסיטא דאין בזה עון אשר הטא דפלטיץ של חלק הוא ודינו בא' לכל דבר וא"כ למה לא יתחייבו בתרומות ומעשרות • ונראה דזה יובן עס מה שכבש הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל ז'ל' וראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ויחזק ויעקב וירטוב בנייהם ונתחלקה להם אבל שאר כל ארצות שכבוש מלך ממלכו ישראל הרי הכהנים והלויים באות' הארצות ככל ישראל ע"כ הרי דאזורה הליו טלא ינחלו הכהנים בארץ אינה אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם אך כנאר הארצות שכבוש מלך ישראל אף שכבוש אותם כדון הרי הכהנים נוטלין חלק בה והראב"ד הסיג עליו טס ואמר אס' כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ע"כ • וכבש טס מרן ככ"מ ז'ל' ואני אומר שאין זו הטנה דלימא דאין הכי נמי וסוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מן התורה ע"כ • ודברי מרן הללו תמוהים הם בעיני דאדרבה השנת הראב"ד היא מסוריא שהרי סוריא פה טלא נתקדשה הוא לפי שכבשה דוד קודם שיכבוש כל ארץ כנען ועל זה הסיגו הראב"ד דלפי סדרת הדמב"ם דככל הארצות חוץ מ' עממין שכט לוי נוטל חלק בארץ א"כ ז'ל' דסוריא אין בה תרומות ומעשרות לפי שהלויים נוטלים בה חלק ולפי טעם זה אפילו מסוריא היה כובש אותה דוד לאחר שהיה כובש כל ארץ כנען לא היו תרומות ומעשרות נובנין בה לפי שהתרומות והמעשרות הם תחת חלק הארץ ולפי האמת אלו היה דוד כובש כל ארץ כנען ואחר כך היה כובש סוריא היו תרומות ומעשרות נובנות בה בא' לנאמי באופן שיעקר קושטת הראב"ד היא מסוריא • עוד אני תמוה בדברי מרן שגרא' מדבריו שהבין בדברי הראב"ד שכל מקום שנוטלים הכהנים חלק בארץ אין בה חובב תרומות ומעשרות כלל כאן מפריטין בה תרומות ומעשרות שהרי כתב וסוריא מוכיח וסוריא אין מפריטין בה תרומות ומעשרות ואס' ליה לאדוננו הראב"ד מזה לפי שטני פגות יס בתרומ' ומעשרות האחת היא ההפרטה שהוהרכנו טלא לאכול טכל בלתי הפרטה וזה אינו תלוי בחלק הארץ שהרי אפילו הכהנים והלויים הוההו מלאכול טכל קודם הכרעה וכמבאר ובמנהו זו דהפרטה טעם אחר יש בדבר בלה סודו אל טכדיו הנביאים ומנהו אחרת יש לאחר הפרטה והיא הנמינה לכהן וללוי וזהו שחלה הכתוב הטעם לפי שהם תחת חלק הארץ וזהו שכבש הראב"ד אס' כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ולא אמר אס' כן לא ידרשו בהם תרומות ומעשרות דודאוי ההפרטה אינה תחת חלק הארץ ואס' כן תהו זה שכבש מרן על הטנת הראב"ד אה"כ וסוריא מוכיח דע"כ סוריא טעם אחר יש בדבר שהרי אין מפריטין בה תרומות ומעשרות כלל והטעם הוא לפי שכבשה דוד קודם שיכבוש כל ארץ כנען ולא נתקדש בקדושת א' באופן שדברי מרן מקפסו אנרי ונריבין תלמוד •

והגה כפי סדרת מרן דלית ליה בדעת הראב"ד דחייב הפרטת תרומות ומעשרות הוא תחת חלק הארץ ואס' אינו נוטלים חלק בארץ לא היו תרומות ומעשרות נובנות בהם יש לדקדק מאותה טכתת הסמ"ג טלה דהך אזהרה דלא יהיה לכהנים חלק ונחלה דלעתיד לבא נוטלין הכהני' חלק בארץ וכדאיתא בפרק יש נוזלין והיינו מדאמרינן תניא עמיד' א' שפתחלק לוי טכטי' שבתחלה לא בתחלה אלא לוי דכתיב טער לוי אחד וכן כתב טס רמב"ם בפירוט דלעתיד לבא שכט לוי נוטל חלק בארץ • ולפי סדרת הראב"ד שכתבנו שחייב תרומות ומעשרות

ומעשרות הוא תחת חלק הארץ ואם נוטלין חלק אין בה חוב
 תרומות ומעשרות אם כן לעתיד לבא אין נוהגים תרומות
 ומעשרות • וכפרק חלק אמרו מנין לתחיית המתים מן התורה
 שנאמר ונתתם מתנתו תרומת ה' לאהרן הכהן וכי אהרן לעולם
 קיים אלא מכאן לתחיית המתים מן התורה ע"כ והנה עיקר
 קושיית פנמי דקאמר וכי אהרן לעולם קיים הוא דאמרינן ספ"ק
 דקדושים פניא ר' יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה מ' כנה
 לתרומות ומעשרות חמשים וארבעה ע"כ • הרי מבואר שלא
 נתייבבו בתרומות ומעשרות אלא לאחר ארבע עשר שנה שכבשו
 והלקו ואהרן לא נכנס לארץ ואיך אמר הכתוב ונתתם מתנתו
 תרומת ה' לאהרן הכהן והלא בזמן אהרן לא נהנו תרומות
 ומעשרות אלא מכאן לתחיית המתים מן התורה ואמר הכתוב
 דלעתיד לבא יתנו תרומות ומעשרות לאהרן הכהן • ולפי כבוד
 הרשב"ד לעתיד לבא דטבט לוי נוטל חלק בארץ למה יהיו
 נובנין תרומות ומעשרות •

והנראה דזה יוכן עם מאי דאמרינן בפרק הערל תניא כס'
 עולם אשר ירשו אבותיך וכו' קדושה ראשונה ושניה
 יש להם שליטות אין להם ע"כ • ופרט' ירושה ראשונה בימי
 יבועט היא ירושה וכן שניה דבימי עורא דכטלנו גלות ראשון
 בטלה קדושת הארץ שליטת אין להם כל' לא בעי למיהדר
 ולמירית דירושא ועומדת היא ואשמועינן האי קרא דלא בטלה
 קדושה בגלות טיטוס ע"כ • ולפי זה רבנן דפליגי עליה דר' יוסי
 ס"ל דכטס שכטלה קדושת הארץ בגלות ראשון ה"ג בטלה בגלות
 טיטוס ויש לנו ירושה ג' • וכתבו התוס' שטל ה"ד שמואל את
 ר' דבכא קאמר דבי יוחנן כר' יוסי דירושא ראשונה ושניה יש
 להם קדושה ראשונה לא קדושה לעתיד לבא ובפרק פסחא
 קאמר תלמודא דר' יוחנן קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא
 ומסוס הכי חייב רבי יוחנן את המעלה בזמן הזה • והכי רז'
 דלמעשרות דר' לא קדושה הארץ לעתיד לבא אבל קדושת ירושה
 ובכית קדושה שקדושת מחינות קיימת כל טעם מאשר לו חומה
 דדרטינן במגילה ח"ק על פי סאין לו טכטו • והיה לו קודם לכן
 ח"ל קדושת ירושה תימס דמיקרי נחלה אין לה הפסק אי נמי
 מכוס דכתיב זאת מנוחתי עדי עד ע"כ •

והנראה דזה יוכן עם מאי דאמרינן בפרק הערל תניא כס'
 עולם אשר ירשו אבותיך וכו' קדושה ראשונה ושניה
 יש להם שליטות אין להם ע"כ • ופרט' ירושה ראשונה בימי
 יבועט היא ירושה וכן שניה דבימי עורא דכטלנו גלות ראשון
 בטלה קדושת הארץ שליטת אין להם כל' לא בעי למיהדר
 ולמירית דירושא ועומדת היא ואשמועינן האי קרא דלא בטלה
 קדושה בגלות טיטוס ע"כ • ולפי זה רבנן דפליגי עליה דר' יוסי
 ס"ל דכטס שכטלה קדושת הארץ בגלות ראשון ה"ג בטלה בגלות
 טיטוס ויש לנו ירושה ג' • וכתבו התוס' שטל ה"ד שמואל את
 ר' דבכא קאמר דבי יוחנן כר' יוסי דירושא ראשונה ושניה יש
 להם קדושה ראשונה לא קדושה לעתיד לבא ובפרק פסחא
 קאמר תלמודא דר' יוחנן קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא
 ומסוס הכי חייב רבי יוחנן את המעלה בזמן הזה • והכי רז'
 דלמעשרות דר' לא קדושה הארץ לעתיד לבא אבל קדושת ירושה
 ובכית קדושה שקדושת מחינות קיימת כל טעם מאשר לו חומה
 דדרטינן במגילה ח"ק על פי סאין לו טכטו • והיה לו קודם לכן
 ח"ל קדושת ירושה תימס דמיקרי נחלה אין לה הפסק אי נמי
 מכוס דכתיב זאת מנוחתי עדי עד ע"כ •

והנראה דזה יוכן עם מאי דאמרינן בפרק הערל תניא כס'
 עולם אשר ירשו אבותיך וכו' קדושה ראשונה ושניה
 יש להם שליטות אין להם ע"כ • ופרט' ירושה ראשונה בימי
 יבועט היא ירושה וכן שניה דבימי עורא דכטלנו גלות ראשון
 בטלה קדושת הארץ שליטת אין להם כל' לא בעי למיהדר
 ולמירית דירושא ועומדת היא ואשמועינן האי קרא דלא בטלה
 קדושה בגלות טיטוס ע"כ • ולפי זה רבנן דפליגי עליה דר' יוסי
 ס"ל דכטס שכטלה קדושת הארץ בגלות ראשון ה"ג בטלה בגלות
 טיטוס ויש לנו ירושה ג' • וכתבו התוס' שטל ה"ד שמואל את
 ר' דבכא קאמר דבי יוחנן כר' יוסי דירושא ראשונה ושניה יש
 להם קדושה ראשונה לא קדושה לעתיד לבא ובפרק פסחא
 קאמר תלמודא דר' יוחנן קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא
 ומסוס הכי חייב רבי יוחנן את המעלה בזמן הזה • והכי רז'
 דלמעשרות דר' לא קדושה הארץ לעתיד לבא אבל קדושת ירושה
 ובכית קדושה שקדושת מחינות קיימת כל טעם מאשר לו חומה
 דדרטינן במגילה ח"ק על פי סאין לו טכטו • והיה לו קודם לכן
 ח"ל קדושת ירושה תימס דמיקרי נחלה אין לה הפסק אי נמי
 מכוס דכתיב זאת מנוחתי עדי עד ע"כ •

ואיך מיהיה עלה בדיניו מסוגיא הנו' דלעתיד לבא אינו
 מקדש מלך המשיח את א"י אלא הרי הם מקדושות
 ועומדות או בקדושה א' דהיינו מה שקדשה יהושע למ"ד קדושה
 א' קדשה לעתיד לבא או ע"י קדושת עורא למ"ד קדושה א' לא
 קדשה אלא לשפעה • וכל זה הוא דוקא בארנות שנתקדשו
 עקודם אך אם יבטלו מלך המשיח ארנות מחדש שלא נתקדשו
 בדברי הראב"ד בהלכות סמטה ויובל • והנה כל הארנות אשר
 נתקדשו ונתחייבו בתרומות ומעשרות לעולם בקדושתם הם
 עומדות ואף לעתיד לבא שכובס אותם מלך המשיח ונותן מהם
 ח"ק לטבט לוי לא כטביל זה פקעה קדושתם דקדושה טבס
 להיכו הלכה והוא אינו מקדש אותם מחדש • והרי אפילו עכטו
 סא"י היא ביד גויס לא פקעה קדושתה ותייב בתרומות ומעשרות
 וכ"ס לעתיד לבא אך הארגו' שכובס מלך המשיח מחדש שלא
 ככטס לא יאושע ולא עורא וקדושות באה ע"י מלך המשיח והוא
 נותן

והנראה דזה יוכן עם מאי דאמרינן בפרק הערל תניא כס'
 עולם אשר ירשו אבותיך וכו' קדושה ראשונה ושניה
 יש להם שליטות אין להם ע"כ • ופרט' ירושה ראשונה בימי
 יבועט היא ירושה וכן שניה דבימי עורא דכטלנו גלות ראשון
 בטלה קדושת הארץ שליטת אין להם כל' לא בעי למיהדר
 ולמירית דירושא ועומדת היא ואשמועינן האי קרא דלא בטלה
 קדושה בגלות טיטוס ע"כ • ולפי זה רבנן דפליגי עליה דר' יוסי
 ס"ל דכטס שכטלה קדושת הארץ בגלות ראשון ה"ג בטלה בגלות
 טיטוס ויש לנו ירושה ג' • וכתבו התוס' שטל ה"ד שמואל את
 ר' דבכא קאמר דבי יוחנן כר' יוסי דירושא ראשונה ושניה יש
 להם קדושה ראשונה לא קדושה לעתיד לבא ובפרק פסחא
 קאמר תלמודא דר' יוחנן קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא
 ומסוס הכי חייב רבי יוחנן את המעלה בזמן הזה • והכי רז'
 דלמעשרות דר' לא קדושה הארץ לעתיד לבא אבל קדושת ירושה
 ובכית קדושה שקדושת מחינות קיימת כל טעם מאשר לו חומה
 דדרטינן במגילה ח"ק על פי סאין לו טכטו • והיה לו קודם לכן
 ח"ל קדושת ירושה תימס דמיקרי נחלה אין לה הפסק אי נמי
 מכוס דכתיב זאת מנוחתי עדי עד ע"כ •

ובזה יוכן מאמר הכתוב ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחדיו שסע עלו שכטים שכטי יה עדות לישראל להודות לסע ה' כי שמה יטבו כסאות למספט כסאות לכית דוד • והנה עמי הרב מהר"ם גאלאנטי זלה"ה שטעתי סיהיה אומר ככות הפסוקים הללו עם מאי דאמרינן במדרש יודע היה שלמה חוט זה הולך לכוס והיה זורע בו פלפלין חוט זה הולך להודו והיה זורע בו זנביל שנאמר ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחדיו ואמרינן במדרש מפני מה לא היו פירות גנוסר בירושלים מפני עולי רגלים שלא יהיו אומרים אלמלא לא עלינו אלל לאכול חפירותיה די ונמח את עלייה שלא לסמה וזהו כונת הפסוקים ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחדיו לא מחסר כל בה וסגולת כל הארצות נמצאים בה • והוקטה לו דאם כן למה לא היו בה פירות גנוסר לזה הסיב שסע עלו שכטים שכטי יה עדות לישראל להודות לסע ה' ואם היו סע פירות גנוסר לא היה עדות שטולים להודות לסע ה' לפי שהיו אומרים אלמלא לא עלינו לא לאכול חפירותיה די ומנח עלייה שלא לסמה לא דכרוי אל •

ולפי דרכיו יאמר נא באופן אחר עם מאי דאמרינן בפרק שני דיניי גזרות עלה ק"י מוניאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר ופירש רש"י כרך גדול מעיר והוא מקום טובים ומכל שבידו באים סע לסחורה וכל דבר מניו בו ע"כ ובגמרא הקטן בסלמא מכרך לעיר דכרך שכיחי כל מילי בעיר לא שכיחי כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט לא חסויע ליה לר' יוסי בר חנינא דאמר ר' יוסי בר חנינא מנין טיטיבת כדכ"קסה שנה ויברכו העם לכל האנסי המתנדבי לטבת בירושלים ע"כ ופירש"י יספת כרכין קטה שהכל מחיטבין סע ודוחקים ומדביים הבתים וו לוו ואין סע אור אבל בעיר יס בנות ופרדסים סמוכי לבתים ואוירין יפה ע"כ • ורואית לרש"י בפירושו לנחמיה עלה דהאי קרא דויברכו העם לכל האנסי המתנדבי לטבת בירושלים שכתב ז"ל המתנדבים אהר כדבה רוחם אותם להיות יושבים בירושלים לשמור העיר מן האויבים ע"כ • ואני תמיה בזה דאם כן אודא ליה ראיית דר' בר חנינא דאמר דיטיבת כרכי קטה דסאני התם דברכו למתנדבים לטבת בירושל" לפי שטלו סע לשמור העיר מן האויבי ואין ספק שדבר זה קטה עד מאד לטבת במקום שנהרף לטמורו מן האויבים •

הבבלי העולה מסוניא וירדפתובות דככרך יס דבר אחד לטבת דהיינו סהכל מניו בה ודבר א' לנגח כאון אוירו יכה מחמת דוחק הכתים זכעיר הוא להפך סלוייר יפה אך לא נמנח הכל בה זמסוניא וז' אנו תמיה על מה שפרש"י בפ"כ דקדושין עלה מ"ט עלה דמנו טל מנת סאני כהן ונמנח לוי ונמנח כהן נתיך ונמנח ממור ממור ונמנח נתיך כן עיר ונמנח בן כרך וכו' אינה מקודשת ופרש"י בן עיר ונמנח יבן כרך יטבת כרכים קטה שהכרך הוא מקום טווקין והיוקה מניו יכו ודוחק עובדים וסכים • בן כרך ונמנח כן עיר אפי' שהטעה לטבת טעות הוא עכ"ד • ומתנהג למה לא כתב גבי חלוקתה בן כרך ונמנח כן עיר דא"כ הקטה דככרך סליתו כל מילי ובעיר לא שכיחי כל מילי וכדאיתא בסוף כתובות למטעם זה אין מוניאין מכרך לעיר • ועוד אנו תמיה דזה שכתב רש"י גבי על מנת סאני בן כרך ונמנח כן עיר דאפי' שהטעה לטבת מ"ט טעות הוא הוא חלוקת ת"ק ור"ט באותו פרק דמנו ע"כ סאני עטיר ונמנח עני ט' ס' סאני טני ונמנח עטיר אינה יתקדשת ר"ט אומר אם הטעה לטבת הו' מקודשת נמנח דלר"ט כל שהטעה לטבת הרי זו מקודשת ואם כן איך סתם לן מנא צ"ו כרך ונמנ' כן עיר דאינה מקודשת הו' לר"ט כל שהטעה לטבת הרי זו מקודשת • וכי תימח דס' ל' לרס"י דמתניתין דכן כרך ונמנח כן עיר

פיר ז א

נותן מהם חלק לטבת לוי אינם חייבים בתרומות ומעשרות לפי שהתרומות ומעשרות הם תחת חלק הארץ והארצות הללו לא היו מקודשות מקודם • ולפי זה מה שאמרו טהארן לעמיד לבא יוכה בתרומו ומעש' היינו באותם ארצות ככבר נתקדשו מקוד' או עז' יאושע או עז' עזרא •

וזרה כונת סמואל באומרו כל מה שהרצוה הקב"ה למטה חייב במעשר דסמואל ס"ל כח' ד קדושה ראטונה קדשה לטעמה וכח"ט התום' ואמר א' יעלה דעעתך דלעתיד לבא דטבת לוי נוטל חלק בארץ דלא יהיו נוהגים תרומות ומעשרות אלא כל מה שהרצוה הקב"ה למטה דהיינו מה שכבש יאושע וקדשו לעולם חייב במעשר דמאחר שנתקדס וכחייב במעשר לא שקעה קדושה לעולם ואפי' בזמן חלק המשיח דטבת לוי נוטל חלק בארץ לאפוקי קני וקניו וקדמוני סאף סהס מהארצות שנכרת עליהם ברית לאברהם מ"ט אינם חייבות במעשר מאחר שלא נכבשו מפולס ולא נתקדשו לא ידו יאושע ולא עז' עזרא ומלך המשיח עמיד לקדשה ונותן מהם חלק לטבת לוי • ואינה מקודשת לתרומות ומעשרות לפי סהס תחת חלק הארץ ולעתיד נוטלין הלוים חלק בארץ • ולפי זה בכל החלוקות הן בחיוב המעשר הן בפטור המעשר השמיענו סמואל דברים מיוחדים •

ובזה נבא ליישב מאמר הקודם • ויס' לדקדק בו דמאחר דסופה לירבות כל העולם א"כ למה אחר בתחלה ארץ ישראל לבס הול"ל בקנינו כל העולם הוא לבס שנאמר כל מקום אשר תדרוך כף רגלך כל העולם הוא לבס שנאמר כל מקום א'ו בלבד אלא אפילו כל הארצות דלמה זה סינה הלסון בכאף דככל החלוקות אחר הגדקה לבס דחמתי לבס ארץ ישראל לבס ה' ה' הול"ל כל הארצות לבס ולמה זה סינה ואמר ולא א'ו בלבד אלא כל הארצות וכמה שלטנו יתבאר שהדבר ידוע דארץ ישראל מקודשת אכל הארצות קדושת עולם בתרומות ומעשרות ומאותה טעה שעלתה בחלקו של מקום נתקדשה קדושת עולם וכדאיתא במדרש • והנה מתחלה אמרו שנתן לנו ה' הגדקה והרחמים ואחר כך אחר שנתן לנו א'ו שהיא ארץ קדושה שנתקדשה מאו ומקדש קדושת עולם וחזר ואמר סמלבר זאת המעלה אשר נתן לנו הארץ הקדושה הליו עוד נתן לנו מעלה אחרת שנתן לנו כח סאף סאר כל הארצות יהיה בנו כח לקדשם בקדושת א'ו יוליף לה מדכתיב כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לבס יהיה דהיינו הפסוק עמנו טרפסו בספרי ללמוד ממנו סאף ח' ל' דינו כא'ו וזהו מה שאמרו ולא א'ו בלבד יס בה זאת הקדושה של תרומות ומעשרות אלא אפילו כל הארצות נתן לנו זאת המענה לקדשם בקדושת א'ו לעמיד לבא וכא אשר לו הבית ונגילה ונשמחה בו •

דרוש ז

דרוש שני למעלת א"י • ספדי כי יהיה פך אביון מאחד אחיד מנין סאחיד קודם לאחיד מאס ת"ל מאחד אחיד ומנין סעניו עירך קודמת לעניו עיר אחרת ת"ל באחד עעריך ומנין סעניו א'ו קודמין לעניו ח'ל' ת"ל בארנך ומנין סאף ח'ל' כן ת"ל אשר ה' אלקיך כותן לך ע"כ •

טוב להודות לה' בעל כל אשר נמלנו בהנחל עליון ארץ חמה גבי הוא לכל הארצות ואמרי' במדרש וזהב שהיא טוב אין חמה כחמת א'ו ואין תורה כתורת א'ו וכדאמרי' אורא דאז מחכים ופ"ב דקדושין אמרינן א'ו כדאמרי' לעולם ט' נטלה א'ו ואחת כל העולם •

ה ז א

דרך הקדש הרוש שביעי

ועיר דתם לן דאזינה מקודשת היא כתיב דר'ט דס'ל דאשילו אש
הטעה לשבח דאזינה מקודשת ולעולם דר'ט פליגי וס'ל דכן כרך
ונמנה בן עיר דהיא מקודשת מסו' דהטעה לשבח זה אינו דהא
בנמנה עלה דהך פלוגתא דת'ק ור'ט בלח הטעה לשבח חס
היא מקודשת או לא אמרינן אמר עולא מהלוקת כטבח ממון
אבל כטבח יוחסין דברי הכל אינה מקודשת מאי טעמא מסאנא
דרב מרמי לא בעינא והביאו לזה ר'איה מבריימא דקא מני
פורה רבי שמעון חס הטעה לשבח יוחסין אינה מקודשת ואמר
רב אשי מתניתין כמי דייק דקתני על מנת טאני כהן ונמנה לוי
לוי ונמנה כהן כתיב ונמנה ממור ממור ונמנה כתיב ולא פליגי
ר'ט ורנה להוכיח מזה רב דמודה ר'ט ביוחסין דאשילו חס
הטעה לשבח דאזינה מקודשת והקשה אליו מר בר רב אשי אלח
הא דקתני על מנת טיט לי בת או טעמה מנדולת ואין לי ע'ת
טאין לוי וס'ל דטבח ממון הוא הכי נמי דלא פליגי חלח פליגי
ברישא והוא הדיון בסיכא הכי נמי פליגי ברישא והוא הדיון
בסיכא • והשתא כפי דברי רס' ול למה לא הקשה מר בר רב
אשי לרב אשי מהלוקת בין עיר ונמנה בן כרך בן כרך ונמנה
בן עיר דטבח ממון הוא ולא פליגי ר'ט חלח פליגי ברישא והוא
הדיון בסיכא וחלוקה זו דכן כרך ונמנה בין עיר כטנית במטע
קודם חלוקת דע'ת טאין לי בת גודלת או טעמה ואם כן היה לו
להקשות מהלוקה הראשונה ולא מהאחרונה זאת ועוד דמה
שתיק רב לקושיה מר בר רב אשי לא שייך חלח לקושיה דת'קאו
טעמה מנדולת שהרי רב אשי תירק הכא כמי טבח יוחסין הוא מי
טברת מנדולת גדולה ממט מאי מנדולת גודלת דאמרה היא לא
פיהא לי דטקלא מילי מינאי ואולא נדייא קמיה סיבבותי ע'כ
ופרס'י גודלת חטובה ויס לה טעמה דלא נוחא לי טעמא טעמה
חטובה לי דמתוך שהיא חטובה מכוויה לספר עם טכנותיה
ותטעמא מחני דכריש ותסדר אותם לפני טכנותי ותתן אותי
בפיהם ללעג וקלם ע'כ • ואם נפי דברי רס' מה יענה רב אשי
ביום שידובר בו חלוקת בן כרך ונמנה בן עיר דקתני סממא
דאזינה מקודשת ולא פליגי ר'ט וחלוקה זו לכ'ט טבח ממון הוא
ולא קתני דר'ט פליגי ור'ט ע'כ טעמא הוא מטום דפליגי ברישא
וה'ט בסיכא ור'ט גם בחלוקה דטבח יוחסין פליגי ר'ט וס'ל דאם
הטעה לשבח דמקודשת אלח ודאי דמהלוקה זו דכן כרך ונמנה
בן עיר לוכא תיביתא לרב אשי מסו' דכהא חף ר'ט מודה דאזינה
מקודשת מסו' דלא הוי טעוה לשבח לא לנריעותא דכרך שכיח
כל מילי ובעיר לא שכיח כל מילי וכדאמרינן בכתובות • והיות
מתתיה לגלי דמטוניה דכתובות מוכח דסתמא דמלמודא הוה
פשיטא ליה דכרך עדיף מעיר דהכי פריך בטלמא מוכרז לעיר
אין מוסיאין דכרך שכיח כל מילי ובעיר לא שכיח אלח מעיר
לכרז מ'ט דלא הוה ידע דאזינה נד עדיפות בעיר מוכרז ע'ד
שחידש המלמוד ס' ר'י בר חינא טיביבת כרכים קשה ואלו רס'
ול בקדוסיק פשיטא ליה לעיר עדיפות מוכרז תשו' דיטיבת כרכים
קשה ותס'ה בן עיר ונמנה בן כרך אינה מקודשת מסו' דהטעה
לנריעותא ובהלוקת דכן כרך ונמנה בן עיר לא מנא טעם למה
אינה מקודשת לא מטום דאף דהטעה לשבח מ'ט טעוה הוא זהו
ספק סוגיא דכתובות והדבר הוא היתה בעיני ונריך הני לרבותי
להתלמד בזה • הכלל העולה דכרך איכא כד אחר למעלייתא
דהיינו דמפיהו כל מילי וזיבא נד לנריעותא דאין אוירו טוב
ובעיר היא בהפך דלא מניח כל מילי ואירו טוב •

ואראך ת'ח טעוסקים בתורה מתוך הלוחק • וערס' כרכים
מקום שווקים הם ויטוב גדול ורנלי רובלין וסוחרים מניו כס'
לפיכך נזל ועריות נכנס בהם • הרי דכרכים שכיח נזל ועריות
יותר מהעיריות • הן אמת דקשה לזה ממאי דאמרינן במדרש
דות כפס' ויבואו שדי מואב ויהיו עם מתהלל בלו להם בעיריות
מנאן אותם פרוגים בעיריות • תמנע דבעיריות הם פרוגים
בעיריות יותר מכרכים שהרי הלכו להם מהעיריות לכרכים
בטביל שהיו פרוגים בעיריות • ומהר"ט יפה תירק לזה דבישרא
בכרכים שכיח נזל ועריות יותר מעיריות ובלאות העולם הוא
בהפך דבעיריות שכיח עריות יותר מכרכים • עוד תירק
דאיתרמי מלתא במואבים שבעלי העיריות יותר פרוגים היו משל
כרכים • נתנינו למדון לכלל התירוגים בישראל הכרכים הם
פרוגים בגזל ועריות יותר מהעיריות • עוד יש אחרת בכרכים
לנריעותא מעבייא והוא דמתן ר'פ הרוח' הנכנס לכרך ממכלל
שמים א' בכניסתו וא' ביציאתו ופרס' הנכנס לכרך המלך
בדרך ונריך לעבור בדרך וסם מניס מופלים רעים ומחפטים
עלילות ע'כ הרי דכרכי' נמנאים מופלים רעים בעלילות ברטע
יותר מעיריות • כללל דמלתא דכרכים איכא חדא למעלייתא
יותר מעיריות דהיינו דשכיח בהו כל מילי ובעיריות לא שכיח
אף איכא בכרכים תלת מילי לנריעותא מ'ט בעיריות חדא
דיטיבת כרכים קשה לפי טעמא קרובים זה לזה ואין אוירם
טוב והסנית דהכרכים הם פרוגים בגזל ועריות הנ' דכרכים
איכא מ'טלים רעים ומחפטים עלילות •

ובזה

נכא לכונת הפסוקים ירושלים הכנויה ונו' והכנויה
דירושלים יש בה סגולות הרבה והפסטה דכרכים
טחם בכרכים לנריעותא אדרבה בירושלים הם למעלייתא •
והנה אין ספק דירושלים נקראת כרך וכדאמרינן מנין טיביבת
כרכים קשה דכתיב ויברכו את העם המתנדבים לשבת בירושל' •
וסתם כרך הוא מוקף חומה ועיריות הם שאינם מוקפות חומה
וכמו שכתב הרב בתי'ט בשיק הרוח' יע'ט • ומטעם זה יטיבת
הכרכים קשה לפי שהכרכים הם קרובים זה לזה ואין להם מקום
פניו ומטום הכי אין איריה טוב לפי שאין להם מקום לבנות
ולהניח מקום פניו לפי שיש עם חומה ואינן יכולין להרחיב
דירתם • אבל בעיריות שאין להם חומה אינם מקדיבים הבתים
זה לזה לפי שיש להם מקום פניו ואין מי שייערב עליהם • ולזה
אמר ירושלים הכנויה חף שהיא חוף מיריה טוב שמוכרה
לה כאלו עיר מוכרה לה וכול' לבנות הבתים בהרחה וכדמתן
ולא אמר אדם לחברו גר לי המקום כאלו בירושלים • והנה
חודשת זאת שמזמור זה אמרו דוד על בנין הבית השלישי בדל' •
במדרש וכן כתבו המפרשים • ואמרינן בפרק הספינה אמר ר'ט
בן לקיש עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים חלף טקף בינאות
חלף קפל מנדלים כו' וכל אחד ואחד הויא כנפריי בטלותה
ואמר רבי יוסי אנו ראינו כפודי בטלותה והיו בה שמנים חלף
טוק'ם של מוכרי יוקי קדרה • ואמרינן במדרש מאי דכתי' אפק'
כמנדל הלכנון נוסה פני דמסק פלמד טעמידון טערי ירושלים
להיות מניעין עד דמסק • ואמרינן במדרש מהל דבר ה' בהרץ
הדרך ודמסק מנוחמו דרס ר'י זה מסיח שהוא חד לח'ה ורך
לישראל אחר לו ר'י בן דרמסקות ויהיה עד מתי אמת מעוית
טלינו את הכתובים מעידינו עלי שמים וארץ טאני דמסק ובו
מק'טטמו חדרך ומה אני מקיים ודמסק מנוחמו עתידה ירושלי'
להיות מנעת עד דמסק טאמך ודמסק מנוחמו ואין מנוחמו
אלא ירושלים טאמך זאת מנוחתי עדי עד כו' וכן הוא אומר
אפק' כמנדל הלכנון נוסה פני דמסק ע'כ תו' איתא במדרש
טעמידה ירושלים להיות מנעת עד יס' אוקינום וכבר הביא כל
ואראך

זה מהרז אברכה אל כפי' ליטעיה סימן ע"ט * ואתרינו ככר
הספינה א"ר חנוכה בר פפא בקט לתת הקב"ה את ירושלי' במדה
שנאמ' ואמר אנה אמה הולך ו' אחר אלי למד את ירושלי' לראות
במה רחבה וכמה ארבה אחרו מלאכי השרת לפני הקב"ה הרבה
ברכים בראת בעולמך של אומות העולם ולא נתת מדת ארבע
ומדת רחבן ירושלים ששך בת כ' ותקדשך בחוכה ונדויקים
במוכה אתה נותן בה מדה עד ויאתר אלי רוח דבר אל הנער
הלו פרות תשב ירושלים מדוב אדם ובהמה ע"כ ופירש רש"י
פרות תשב ירושלים מה פרות הללו אין להם שימור בכנין
ישוכן אלא כמו כדוין כונים אף ירושלים כן * והנה דבר ידוע
הוא שפרות הם עיירות שאין להם חומה והבטיח לנו ה'
שירושלים לעתיד לבא תהיה כמו פרות שאין להם שימור בכנין
ישוכן והוא כפינת רוב הרחבתה *

ורו סאמר ירושלים הבנויה היא כעיר שאין להם שימור
בנין ישוכן ה"ב ירושלים מרוב הרחבתה תהי כן ואם
כן פסיטא סאמרי טוב כעיריות * וכי תאתר הא תינח שלא
יהיו דוחקים זה לזה בבתים אבל אכתי בכרכי' אינם גדורים
בעריות לזה אחר שלא נאמר כן בירושלים ששם עלו סבטיים
שכתי יח ואמר' במדרש לראובן משפחת הרואיני ה"ה בראש
תיבה יו"ד בסוף תיבה שתי תעיד עליהם שהם גדורים בעריות
היינו דכתיב נן נעול מעין חתום נן נעול אלו הזכרים מעין
חתום אלו הנקבות היינו דכתיב שכתי יח עדות לישראל ה' תגיד
לישראל שהם גדורים בעריות * וכי תימא הא איכא אחרת
בכרכים שהם ירושלים הם רעים ומחששים בעלילות ברשע * לזה
אמר דהא לא שייך בירושלים כי שמה ישכו כסאות למספט
כסאו' לבית דוד ודבר ידוע הוא שבית דוד לעול' הם על הדן
ועל האמת ועולה לא נמא פהם וטנוי כנביאים כה אחר ה'
לכית דוד דינו לבקר מספט * באופן שכל הדברים שיש בכרכי'
לנדיעותא ארבה בירושלים הם למעלותא וכדכתיבנא לסיבך
אנחנו חייבים לשבח לאדון הכל על ארנו ועל נחלת אבותינו *
ולא וי בלבד עשה לנו סוף קנת ארנות שנמנעו ממנו
כעשה לפי שלא זכינו להם והם אדום ועמון ומואב
התחכם ה' כדי להטיב עמנו ונתן לנו קנת מהם * והענין כך
הוא שנתחלה כרת ה' ברית עם אברהם אבינו לתת לו ארץ
עשרה עממין דכתיב ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית
לאחר לורדך נתתי את הארץ הזאת וגו' ומנה שם עשר אומות
ופרש' ולא נתן להם אלא שבעה נויים והשליטה אדום ומואב
ועמון והם הני וקניזי וקדמוני עשירים להיות ירושה לעתיד
לכא שנאמר אדום ומואב משלוח ידם וכפי עמון משמעתם והבי
אמר' בבר' פ' מד ס' זך וזל' ר' חלבו בסס ר' אבא בסס ר'
יוחנן כך עלה בדעתו של מקום להחיל להם לישראל ארץ עשירה
עממין את הקניזי ואת הקדמוני והאחיל ולא זכו להם
לא נתן להם אלא ארץ ז' עממין את החתי ואת הסריו וגו' אבל
אדום ומואב ועמון לא נתן להם כעשה אלא לישיבת המטות ימורו
ויהיו לים' כדי לקיים מאמרו של הקב"ה ע"כ *

ומבאן אפי תמיה על הראש' אל פ' דברים כפרשת רפאים
יחשבו גם הם שפרש' אתה סבור שזו רפאים
שנתי לו לאברהם לפי שהאומים שהם רפאים יטנו בה לפנים
לא זו היא כי אלו הרפאים הורשתים מפני בני לוט והושבתים
מתחם * והרמב"ז תמה ע"ד רש"י וכת' דלמה יפרש לנו הכתוב
בארץ עמון ומואב שאינה ארץ רפאים שנתן ה' לאברהם והלא
הרב עמנו כתב עשר עממין נתתי לו לאברהם ז' לכם וקני
וקניזי וקדמוני הם עמון ומואב והר' שער' א' מהם לעשו והב'
לכני לוט בספר שהלך אתו למגרים ושתק על מה שהיו אומרים

על אמתו חזותה היא ע"כ * וא"כ הרי קני וקניזי וקדמוני
מנחלתו של אברהם היא עכ"פ וא"כ מה בין קני וקניזי וקדמוני
לארץ רפאים שהוצרך הכתוב לומר שאין זו רפאים שנתן ה'
לאברהם * והראש' אל טען עליו ואמר שהעשרה עממין שנתן
ה' לאברהם מעיקרא דמלתא השלטה שהם קני וקניזי וקדמוני
נתנם ה' לאברהם שימנם לכני לוט ולכני עשו אבל הכתוב שהם
ז' עממין לא נתנם לאברהם * אף לימנם לים' ולפיכך הוצרך הכתוב
לו' בארץ רפאים שאינה ארץ רפאים שנתן ה' לאברהם ע"כ *

ואני תמיה בכדרי הראש' אל טובא מלא דהא קול דורע
פסול לא מיקרי זרע וזה נלמד מלמדת יתן כפ"ק
דקדושין דף ד' וזרע אין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול
מנין ת"ל אין לה עיין לה טעמא דכתב דחומא אין לה ה"ה לאו
הכי הו"ה דורע פסול לא מיקרי זרע ובת כהן שנשאת לישראל
והיה לה זרע פסול מישראל ומת היש' היתה חודת לבית אביה
ואוכלת בתרומה וכ"כ הריטב"א ז"ל שם בחדושו והתוספות פ"ב
דיבמות דף כ"ב דסתם זרע הוא זרע כשר ולא זרע פסול * וכפ"ק
דסנהדרין דף ס"ד אמרינו כי מורע נתן למוכך אין לי אלא זרע
כשר זרע פסול מנין תלמוד לומר בתתו מורעו *

זרע דכתב מהל' ר' יחיאל באשן ז"ל דאף פסול בתבירה כגון
עובד ע"ז נמי חסוב זרע פסול ולא מיקרי זרע והכריח
כן מדברי הרמב"ם פ"א מהלכות יבום שכתב אפ' לו היה לו זרע
תמור או עובד ע"ז הרי זה פוטר וכו' * משמע דתמור ועובד ע"ז
חדא מלתא נינהו * והוקשה לו ז"ל מההיא דאמרינו כפ"ק דגדרי'
דף ל"א שאני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומות
העולם ופרך בגמרא והאיכא ישמעאל ותנני כי בינך יקרא לך
זרע כתיב והאיכא עשו כינחק ולא כל ינחק * ואם איתא דזרע
פסול בעבירה לא מיקרי זרע אמאי אינו יך בגמרא לא דורי
אקראו לאפקוי ישמעאל ועשו מכלל זרע אברהם הא אמרינו
דזרע פסול לא מיקרי זרע * ואפילו אית' על ישמעאל ששם
תשיבה מה נאמר על עשו שהוא תמוזד כדאמר' בקדושין שאני
עשו דיש' תמוזד הוה כ"ס שהאומות שינאו מהם שגליהם ארו
דנים הם מותר בהם הנודר מורע אברהם הא ודאי א"י ארום
וישמעאל הנה אלה רשעים ולא מיקרו זרע אברהם * ותיירך הרב
ז"ל דהוי דאמרינו דזרע פסול לא מיקרי זרע לאו משמעות
מלת זרע שמענין לה אלא מדקאמר ליה הקב"ה לאברהם כי
בינחק יקרא לך זרע ולא ישמעאל ועשו זה בנין אב לכל התורה
שזרע פסול לא מיקרי זרע * והוקשה לו ז"ל דאם כן למה לי
קרא למעט עשו כיון דאפקוי לישמעאל נאמר בנין אב מישמעאל
דזרע פסול לא מיקרי זרע ומיניה פיק עשו * ותיירך דאי מיכמעא
הו"ה שאני ישמעאל הוה בנו מהשפחה א"כ מאוס כבודה דשרה
שאמרה כי לא ירש בן האמה אבל לא שמענו כחשני רשעתו ולא
מכלל זרע אבל הסתא דאפיק נמי לעשו פ"מ דמטני רשעתו לא
מיקרי זרע * והוקשה לו ז"ל דאם איתא דפסול בעבירה כגון
עובד ע"ז מיקרי זרע פסול אמאי לא קאמר דהנודר מורעו של
אברהם מותר בישראל תמוזד ותיירך לזה דטעמא דא"כ מותר
בישראל עובד ע"ז היינו מאוס סתא יעשה תשובה ונמא לאפרע
שהיה זרע אברהם והכריח הרב דכל ששעה תשובה הרי הוא כשו
היה כשר מעיקרא אלו הם תורף דבריו ז"ל *

ואת הרי כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות כנויים דין ג' וז"ל
דנר מביא וקורא שנאמר לאברהם כי אב המון נויים
נמתוך הרי הוא אב כל היולד לו ולאברהם היתה השבועה
תחלה שירשו בניו את הארץ ע"כ * וכתב סם מר"ן שהכונה היא
אע"פ שאברהם אב לכל העולם לא נטלו הנדים חלק בארץ מפני
שבתחלה קוד' שיאמר לו כי אב המון נויים נמתוך היתה השבועה

מחלל סלה זכו בזה חלל בניו חמס ע"כ * משמע מהכא דאלו
 קודם הבטחת הארץ היה נאמר לאברהם שהוא חל לכל העולם
 היו הנדום נוטלים חלק לפי שהיו בכלל לזרעך שכן את הארץ
 הזאת וכל האומות נקראים זרע אברהם * הא לא קשיא כלל
 לפי שכבר ביאר הרמב"ם סלה עשאו הלאברהם חל לכל העולם
 חלל לאותם שבכנסים תחת כנפי הסכינה דהיינו שמתגיירים
 ומטום הכי הגרים טעמא דאינם נוטלים חלק בארץ הוא מטום
 דלאברהם היתה הסכינה תחלה שירשו בניו את הארץ הא לאו
 הכי היו נוטלים חלק למלתא אחרתיו פשיטא דהגרים נקראים
 זרע אברהם * וזכו שכתב הטור דהנודר זרע אברהם חסור
 בישראל ובגרים וזו זה דגם בגרים חסור לא נתבאר במתרא *
 ונראה דמדברי הרמב"ם יש ללמוד דין זה שהרי מוכח מדברי
 דלוי לאו דלאברהם היתה הסכינה תחלה היו הגרים נוטלים
 חלק בארץ מטום דקרינו בהו לזרעך נתתי ומיקרו זרע אברהם *
 וכי תימא הא תינח האומות שאינם מיוצאי חלבו דאברהם
 דאמרינו דלא מיקרו זרע אברהם לא דוקא כמתגיירין ונכנסין
 תחת כנפי הסכינה * אך הבאים מישראל ועשו הא תינח שאם
 עובדים ע"ז פשיטא דלא מיקרו זרע אברהם דאפילו ישראלים הם
 עובדים ע"ז לא מיקרו זרע אברהם * אך אם אינם עובדים ע"ז
 אמאי לא מיקרו זרע אברהם דהא גבי ישראל לא אמרינו דזרע
 פסול לא מיקרו זרע חלל דוקא בעובד ע"ז וישמעאל ועשו דלא
 מיקרו זרע אברהם הוא מטום דהיו עובדי ע"ז * וא"כ הנודר
 חזרע אברהם יהיה חסור בכני ישמעאל ועשו כל שאינו עובד
 ע"ז * הא לא קשיא כלל דכיון דאשמעינן קרא דישמעאל ועשו
 לא מיקרו זרע אברהם א"כ הבאים אחריהם לא מיקרו ונאמי
 חלבו דאברהם דכיון דכולהו אתו מכא ישמעאל ועשו והכי לא
 הוו זרע אברהם הבאים אחריהם נמי לא מיקרו זרעו * ואי
 מטום דאברהם היו חל המונגים הרי כבר כתבנו דאברהם לא
 נקרא חל המון אלא למתגיירים הבאים לחסות תחת כנפי
 הסכינה חלל ישראל הבאים מזרע יעקב כל שאינם עובדים ע"ז
 מיקרו זרע אברהם *
באופן שאין חילוק כלל בין בני ישמעאל ועשו לסאר האומות
 דאם מתגיירי אפילו סאר האומות מיקרו זרע אברהם
 ואם אינם מתגיירים אף שאינם עובדים ע"ז לא מיקרו זרע
 אברהם אפילו בני ישמעאל ועשו * ואם כן קשה טובא על
 הרמ"ם י' דלוי יתכן בכני לוט יקראו זרע אברהם וכן בני עשו
 אף שהם מורעו על אברהם פשיטא שאינם נקראים זרעו של
 אברהם לפי שהם זרע פסול וזרע פסול לא מיקרו זרע והמדרש
 שכתבנו מיוח כננודו דקאמר כך עלה בדעתו של מקום להחיל
 להם לישראל ארץ עשרה עממים * הרי הדבר מבואר שתאמר
 ה' באלתר לזרעך נתתי את הארץ הקני והקניזי והקדמוני הוא
 כדי שיחילו ישראל חלל חלל סלה זכינו לכך * ועוד סיוס המאמר
 היו נמי תיובתיה דקאמר חלל לימות המשיח יחזרו ויהיו לישראל
 כדי לקיים מאמרו של הקב"ה ואם כדברי הרב דמעיקרא נתנם
 לאברהם כדי שיתנם לבני לוט ולבני עשו למאי אנטרדי ה'
 להחזיר אותם לימות המשיח כדי לקיים מאמרו והלא כבר קיים
 מאמרו שנתנם לבני לוט ולבני עשו ואין כאן נדר ואין כאן
 טביעה והרב עמנו בפ' לך לך כתב שה' נדר לתת לישראל ארץ
 כל העשרה עממים ולא נתן להם אלא ארץ ז' עממים וחווייב
 מזה בהכרח שיתנם להם בזמן המשיח לקיים את נדרו ע"כ *
עוד אני תמיה דמה יענה הרב ביום סידוכר בו מה שכתב
 רש"י בפרשת שופטים עלה דקרא דואם ירחיב ה' חלדיך
 וז' ואם ירחיב כאשר נשבע לתת לך ארץ קני וקניזי וקדמוני
 ויספת לך עוד שלש עמם ע"כ * ודברי רש"י הללו הם לקוחים
 מהספרי

מהספרי ע"כ * הרי מבואר שה' נשבע לתת לבני קני וקניזי
 וקדמוני ולא מליבו סכופת ה' על זה אלא מה שכרת ברית את
 אברהם לתת לזרעו קני וקניזי וקדמוני * והרמב"ם בפ"ח מהלכ'
 דונח כתב שקני וקניזי וקדמוני נכרת לאברהם חביו ברית
 עליהם ועדין לא נכבשו ועליהם נאמר בתורה ואם ירחיב ה'
 ארץ את גבולך ע"כ * הרי לך מבואר מכתה מקומות שכתחלה
 כשכרת ה' ברית עם אברהם לתת לו את הקני ואת הקניזי ואת
 הקדמוני היה כדי להנחילם לישראל תכף ומיד חלל סלה זכו
 לכך כאותו זמן ובע"ה לימות המשיח יחילו לישראל כדי לקיי'
 הבטחתו וכי תימא אם הדברים כן שכתחלה כרת ה' ברית עם
 אברהם לתת לבני את הקני והקניזי והקדמוני חלל סלה זכינו
 בהם אם כן מהו זה שכתב רש"י בפ' דברים שקני וקניזי וקדמוני
 עתים מהם נתן לבני לוט בשכר שהלך עמו למגרים * וסתק על
 מה שהיה אומר על אשמו אחותי הוא ע"כ * דאי אמרת בשלמא
 כפי סכרת הרמ"ם שכתחלה כשנתן ה' לאברהם את הקני והקניזי
 והקדמוני היה כדי שיתן אברהם מהם שנים לבני לוט ניהא
 שהנודר רש"י לתת טבס לתת זה נתן ה' ללוט מנחלת אברהם
 שמי אומות והנודר לומר שהוא בשכר הכתיקה אך לפי דרכינו
 שה' כרת ברית עם אברהם שיחלו ישראל עשר עממים לא סלה
 זכינו לכך עכשו אם כן למה הנודר לומר שבכיל סכר הסתיקה
 זכו בהם בני לוט דמשמע דאי לאו סכר הסתיקה היינו זוכים
 בהם והלא ת"ל שאנו לא הספיק זכותנו לזכות בהם * הא לא
 קשיא כלל דלמולם כתחלה כרת ה' ברית עם אברהם לתת לבני
 ארץ עשרה עממים ובבללם הם קני וקניזי וקדמוני וכך עלה
 בדעתו של מקום שיחלו אותם ישראל תכף ומיד בזמן שכבשו
 ארץ שבעה עממים חלל סלה הספיק זכותנו לכבוש חלל ארץ
 ז' עממים ולא יותר * חלל ספדין יש לשאול דנהי דלא הספיק
 זכותנו לכבוש חלל ארץ ז' עממים מ"מ מה נשאר קני וקניזי
 וקדמוני משאר אומות ועדין היה אפשר לכבוש קני וקניזי
 וקדמוני ויניח משאר ב' אומות אחרות * לזה הסיב רש"י דמאמר
 סלה הספיק זכותנו לכבוש חלל ארץ ז' עממים הניח את הקני
 ואת הקניזי וקדמוני שנים ללוט בשכר הסתיקה ואחת לעשו
 אבל לעולם דאם היינו זוכים היינו כופטים את הכל שהרי
 כשכרת ה' ברית עם אברהם לתת לו את הקני וקניזי וקדמוני
 כדי שיחילו לישראל כבר לט עמו למגרים וסתק על מה
 שאמר אברהם אחותי היא * הכלל העולה שהדבר מבואר
 שכתחלה כשכרת ה' ברית עם אברהם לתת לבני ארץ ז' עממים
 ועלה בדעתו של מקום שיכבשו את כולם ישראל תכף ומיד
 חלל סלה זכינו לכך ולעמיד לבא עתיד הקב"ה לקיים הבטחתו
 וכן מוכח מדברי המוס' בנח' דבשרא אהא דאמרי' התם אמר
 רב יאודה אמר פשוט כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במטטר
 לאפוקי ממי לאפוקי קני וקניזי וקדמוני ע"כ ופירש רש"י ז"ל
 כל שהראהו הקב"ה למשה כשעת מיתתו דהס' עממי' הכתובים
 בכל מקום חייב במטטר אבל קני וקניזי וקדמוני שנתנם
 לאברהם חביו בין הכתרים לא יתחייבו במטטר לעמיד לבא
 כשיחזירם לבני לעמיד ע"כ * והאוספות הקטנו וז' ואם מאמר
 ולימא לאפוקי חובה לארץ ויש לומר דאין זה חידוש ולכך אמר
 קני וקניזי וקדמוני אף על גב דמארץ ישראל הם ע"כ * אם
 איתא כדברי הרמ"ם דמעיקרא נתנם ה' לאברהם כדי שיתן
 שנים מהם לבני לוט ואחת לבני עשו לא ידעתי מה בין קני
 וקניזי וקדמוני לשאר חובה לארץ נמור * חלל ודאי דקני וקניזי
 וקדמוני נכרת עליהם ברית לתת לישראל ולפידך חסיו
 ארץ ישראל ואשמעינן שמואל הדום גדול דאפילו הכי אינט'
 חייבים במטטר לעמיד לבא *
 חביל

הבלל

העולה תמה שכתבנו שקני זקניו וקדמוני שהם ארום ועמון ומואב נכרת עליהם כרות להנחילם לישראל אלא שלא זכינו להם ואדרבה הוהרנו שלא להתנרות בהם ות"מ מהכת"ה אומרו התחכם למת לנו קנת עארנות אלו והוא דאמרינן בפרק אלו טרפות דף ס' ארס"ב הרבה מקראות טראוין ליסרף והן גופי תורה העוים היוסבים בחגרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשכעיה אביאלך לאברהם אס משקור לי ולגיני ולנכדי אמר הכ"ה ליתו כפתורים דליסקו מעוים דהיינו פלסטים וליתו ישראל וליסקו מכפתורים ביוגא בדבר אתה אומר כי חסכוני עיר סיחון מלך האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב מאי כ"ת דא"ל הכ"ה ליש' אל תגר את מואב אמר הכ"ה ליתו סיחון וליפוק ממוואב וליתו יסר' וליסקו חסיחון והיינו דא"ר פפא עמון ומואב טיהרו כסיחון ע"כ * נמנינו למדים דאף שהכ"ה נתן קנת ארצות לעמון ומוואב והוהרנו שלא לקחת מארנס היינו דוקא הארץ אשר היא ברשותם אך הארץ אשר לקחיה אחרים מעמון ומוואב הותר לנו לקחתה *

ובזה

יובן פסוק אחד בפרשת דברים וזה תארו ובשעיר יסבו החורים לפנים ובני עשו יירטום וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה יש' לארץ ירושתו אשר נתן ה' להם * ולא ידעתי דמיון זה דכתב קרא כאשר עשה ישראל וכו' מה שייך עם הקודם דקאמר דשעיר היתה לחורים ובאו בני עשו ולקחו את שעיר מיד החורים * עוד יש לדקדק כמה שסיים הכתוב ואמר כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו אשר נתן ה' להם וכתב הרמב"ן זל דהכונה שהכתוב אמר כי החורים שהם לאברהם יסבו בשעיר לפנים ובני עשו שהם זרע אברהם ירשו אותם ויסבו תחתם במעשה גם שהחורים היו עם רב בארנס ועשו בא לגור עם ונתחוק עליהם כאשר עשה ישראל ליתר הגוים אשר נתן ה' להם בכחו הנדול ע"כ * והנה לפי דברי הרב זל עיקר הכתוב בא לומר דכי היכי דישראל כבשו א' עמון בדרך גם עם לקח את שעיר מיד החורים בדרך גם * ולא ידעתי לזוהי תכלית הורה לנו הכתוב דלקיחת עשו את שעיר מיד החורים היה בדרך גם ולא בדרך טבע *

ונראה

לי דזה יובן עם מאי דאמרי' בפרק אלו טרפות דרב אמר עוים מתיתון באו ופניו ופניו מתיתון חלפיו בן עשו וכ"כ הרמב"ן ומתיון הוא זרע אברהם כדכתוב בה אמר ה' בצלות האין חמה בתיון ופרש"י עם כנע' דלמ' ד' עוים מתיתון באו מאי דאויטריד קרא לומר והעוים היוסבים בחגרים עד עזה כפתורים היוגא' כו' שטמירום ויסבו תחתם הוא משום דאזרחינהו לישראל שלא להתנרות בפני עשו אמר רחמנא ליתו כפתורים דליסקו מעוים שהם זרע ארום וליתו ישראל וליסקו מכפתורים ע"כ וכ"כ הרמב"ן בפ"י התורה יג"ל שקנת מוארץ ארום נטירה ע"כ כפתורי וכן קנת מוארץ מואב נטהרה ע"כ סיחון כדכתיב כי חסכוני עיר סיחון מלך מואב היא והוא נלחם במלך מואב * והנה בתחילה היה הפתו' ואמר אתם עובדים בניבול אחיכם בני עשו וכו' אל שתנרו גם כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר וחור וזה על מואב ואמר אל תגר את מואב כי לא אתן לך מארצו ירושה וכו' וכתוב רפואים יחטבו גם הם כפתורים ובשעיר יסבו החורים לפנים ובני עשו ירטום *

והנה

הרמב"ן זל כתב שארץ רפואים מתנת ה' לאב' שהרי בפרשת לך לך מנה ארץ רפואים בכלל א' עמון סכר' ה' ברית עם אברהם לתתם לזרעו אלא שקנת מוארץ רפואים לקחה מואב מיד רפואים * וכן מה שכתוב ובשעיר יסבו החורים הכונה

הכונה היא דחורים הוא היו סמוזר בפרשת לך לך בכלל הו' עמון סכרת ה' ברית עם אברהם ואף שאלו היו מתנת ה' לאברהם ואלו לא היה מואב ליקח מקנת מוארץ רפואים והיתה ביד רפואים וכן אס לא היה ליקח עשו את שעיר מיד החוי היו זוכים בכל אלו הארצות מתנת ה' לאבר' ת"מ עכשיו שהם ביד מואב ועשו כזה ה' שלא לקחת אותם ואמר אל תממה על זה וקאמר נהי דזנו ה' שלא לקחת מוארץ ארום ומוארץ מואב היינו דוקא מארנס אבל ארץ רפואים ושעיר שהיו מקודם מהכנעני וארץ כנען היא לישראל אף שלקחו קנת ארום ומואב הותר לקחת אותם מידם * לזה אמר אל יעלו דברים אלו על לבך שלא נתתי לך מוארץ כנען אלא מה שהיה עכשיו בארץ כנען * ורואים לזה כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו אשר נתן ה' להם כלומר כי היכי דישראל וכו' בארץ ירושת ארום ומואב אשר נתן ה' להם ע"כ שאלו אחרים ולקחום מידם ונטהרה קנת ארץ ארום ע"כ כפתורים וקנת ממוואב ע"כ סיחון אלמלא לא נתתי להם אלא מה שהיא עכשיו בידם אבל מה שלקחו אחרים מידם הותר להם גם בארץ א' עמון און אתם זוכים אלא בזה שהיא עכשו כל כנען אבל כמה שזכו בה ארום ומואב כאשר להם לפי שנטהרה בידם וכמו שנטהרו ארום ומואב ע"כ כפתורים וס חון וכן בני עמון נמירמו הכתוב כל זה ואמר וקדבת מול בני עמון וכו' כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה ארץ רפואים מחשב אף היא כאשר עשה לבני עשו היוסבים בשעיר אשר הסמיד את החרי מפניהם וירטום וישבו תחתם עד היום הוה העוים היוסבים בחגרים עד עזה כפתורים היוגא' ס מכפתור הסמידום וישבו תחתם עד כאן * וכתב הרמב"ן שגם עמון לקח מארץ רפואים שכתבה לאברהם ונאסרה לנו לקחתה מיד עמון *

וזהו

שאמר ארץ רפואים תחב אף היא רפואים יסבו זה לפנים וכו' וישמידום מפניהם וירשו ויסבו תחתם ואנפ"כ נאסרה להם כיון שהיא עכשו ביד עמון ואמר כאשר עשה לבני עשו היוסבים בשעיר אשר הסמיד את החרי ומכניהם ואף שהחרי הוא מתנת ה' לאברהם ת"מ כיון שלקח עשו כזה נאסרה להם הכי נמי ארץ רפואים נאסרה להם כיון שהיא עכשו ביד עמון אף שקודם היתה של כנען * ואמר ואל תממה על זה לפי שכך הוא הדיו שהיו והעוים היוסבים בחגרים עד עזה כפתורים היוגא' מכפתור הסמידום וישבו תחתם ואס כן כי היכי כלתה זוכה בארץ ארום אף שהיתה שלהם מקודם לפי שעכשו מינה בידם הכי נמי אתה נאסרה בזה שהיא עכשו ביד עמון וארום אף שמתחלה היתה של כנען *

ובזה

יובנו קנת פסוקים בתהלים מוזמר קל"ו וזה כאמר למנה מלכיו גדולים כל' ויהרבו מלכים אדירי כל' לסיחון מלך האמורי כל' ולעגו מלך הכנען כל' ונתן ארנס לנחלה כל' נחלה לישראל שעברו כל' ע"כ יוש' לדקדק בפסוקים אלו טובא חדא דמלכים אלו ואדירים אלו מאן נינהו אס הם סיחון ועגו טובא אחריו כן לא ידעתי למה כפל הודאה זו ונתחל' הזכיר אותם במאמר סתום מלכים גדולים ומלכים אדירים ואחר כך פרט אותם לסיחון מלך האמורי ולעגו מלך הכנען * וראיתי לרש"י שנגרס מזה ואמר מלכים גדולים כאן רמז מלחמת ל"א מלכים וגם לפי פירושו יש לדקדק דלמה זה שונה המסודר הסדר ונתן בתחלה הודאה על מלחמת ל"א מלכים ואח"כ נתן הודאה על מלחמת סיחון ועגו שלא כסדרן שהרי בתחלה היתה מלחמת סיחון ועגו קודם שעברו את הירדן ומלחמת ל"א מלכים היתה אחר שעברו את הירדן * עוד יש לדקדק כמה שכפל המסודר את דבריו ואמר ונתן ארנס לנחלה כל' נחלה לישראל עכ"ו

דרך הקדש דרוש שביעי

עבדו כל"ח שהרי זה שנתן בתחלה הודאה לטוב ואחר ונתן
ארגס לנחלה הכונה שנתנה נחלה לישראל עבדו ואם כן כפל
דברים הללו למה: אך עם מה שכתבנו ויתבאר סבב נבחר
שקנת מארץ אדום ועמון ומואב נטהר ע"י סיחון ועגו ובתחלה
אחר למכה מלכים גדולים ויהרגו מלכים אדירים כל"ח והיינו
על אדום ועמון ומואב ע"י סיחון ועגו שהכו אותם וזהו שאמר
לסיחון מלך האמורי ולעגו מלך הבטן כל"ח כלומר שהכה מלכי
גדולים והרג מלכים אדירים לסיחון מלך האמורי ולעגו מלך
הבטן ונתן ארגס לנחלה וקמי על ארץ מלכים גדולים ומלכים
אדירים שהם אדום ועמון ומואב שנתן ארגס לנחלה לסיחון
ולעגו ויחור ואחר שמה שנתן ארץ אדום ועמון ומואב לסיחון
ולעגו הוא כד"י שהיה נחלה לישראל עבדו לפי שעל ידיהם נטהרו
ויכלו ישראל לרשת אותם שאם לא כן לא היו יכולין ישראל לרשת
ארץ אדום ועמון ומואב ובפרק הסולח אמרינו דגוי קונה
במלחמה מדאמרינו עמון ומואב טהרו בסיחון.

ובזה יתבאר מאמר ה' בבראשית רבה פרשה א' סי' ב' וז'ל
ר' יאושע דסבבין כספ' ר' לוי פתח כח מעטיו הגיד
לעמו מה טעם גילה הקב"ה מה שנברא ביום שש' ומה שנברא
ביום השני מפני אומות העולם שלא יהיו מונין את ים' ואומרים
למה הלך אומה של כוזות אתם וישראל משיב' אותן ואומרים
למה הלך אומה של כוזות אתם הלך העוים היוספים בחגרים
עד עזה כשתורים היוגאים מכפתור השמידים ויטבו מחתם
העולם ומולאו כל הקב"ה כשרגל נחמה לבם וכשרגל נטלה מכס
ונחמה לנו ה"ד לתת להם נחלת גוים הגיד להם את כל הדורות
ע"כ והנה הרא"ם כתב שהם שני טעמים אחד שהרי גם הם
בוזות ואם כן לא היה להם לומר אומה של כוזות אתם דמוס
כבד אל תאמר לחברך ומטום דאובח למימר בטר נבנה נבון
וטעמא טעיה לכן אחר טעם אחר שהעולם ומולאו כל הקב"ה
וכן כתב גם מהר"ם יפה ואלו נתייבב אנלי כל זה דאריך עלה
בדעת' של ישראל להנצל מן האומות שקורין אותם אומה של
בוזות במה שנס הם בוזה היא בידם דסוף סוף שארית ישראל
לא יעטו עולה ואם הגוים הם גונבים וחומסי' הותר להם לישראל
להיות כמות' ועוד דתינתן ארץ כפתורים שלקחנו אותה לפי
שהיה בוזה בידם שלקחנו מעוים שאר ארצות מי העיר להם
לישראל ויוד קשה לי דכפתורים הם פלסטים וכמו שכתב
הרמב"ם בפרשת דברים והביא ראיה מדכתיב כי שודד ה' את
פלסטים שארית אי כפתור ואין ספק שמה שהיו האומות מוניס
את ישראל לקרותם אומה של כוזות הוא לפי שלקחו ארץ כנען
ואם כן מה טענה היא לומר שנס פלסטים היא אומה של כוזות'
אטו כנען ערבים של פלסטים הם.

והנראה אגלו שקושיה מהר"ם יפה אל היא תירוג' של
ישראל והכי קאמר שאומות העולם מוניס את
ישראל ואומרי' אומה של כוזות אתם שכבשתם ארץ א' עממים
לפי שסוכדים שארץ ישראל בחלקו של חם נפלה והארץ היא
שלחם וישראל משיבים אותם ואומרים והלא כוזות היה בידכם
לפי שחלקו של חם נפלה והכנענים לקחוהו שלא כדון מורעו
של חם וכי תימא עדין יקשה שיאמרו אומות העולם דלמה לא
נתנו חלק לשאר בני חם לזה משיבים ישראל דהגביל מידם וזה
לענמנו וכדאמרינו עמון ומואב טהרו בסיחון ומשיבים ראיה
לדון זה מדכתיב והעוים היוספים בחגרים עד עזה כפתורים
היוגאים מכפתור השמידים ויטבו מחתם שפרשו הוא שארץ
אדום שהיא עוים שהרי עוים מתיתן באו וכמו שכתבנו לגיב
נטהרה לישראל על ידי כפתורים ואם כן כי היכי דארץ אדום
שנאסרה לנו נטהר ע"י ידי כפתורים הכי נמי חלק שאר בני חם
נטהרה על ידי כנען ואם כן מה שאמרו במדרש הלך הכפתורי'
היוגאים מכפתור השמידים ויטבו מחתם אינו לראיה על מה
שאמרו ואתם הלך כוזות היא בידכם דאם כן הוה ליה למימר
שנאמר כפתורים היוגאים מכפתור השמידים וכו' כדרכם בכל
האגדות אלא שמה שאמרו הלך כוזות היא בידכל הכיאו ראיה
לזה דפשוט הוא אללם דבחלקו של חם נפלה ארץ ישראל לא טרנו
לו' דכיון דבוז' היא ביד' הותר לנו גם חלק שאר בני חם והביאו
ראיה מדכתיב כפתורים היוגאים מכפתור השמידים ויטבו מחתם
והותר לנו ארץ אדום הכי נמי הותר לנו חלק שאר בני חם.

ובזה יתבאר מאמר ה' בבראשית רבה פרשה א' סי' ב' וז'ל
ר' יאושע דסבבין כספ' ר' לוי פתח כח מעטיו הגיד
לעמו מה טעם גילה הקב"ה מה שנברא ביום שש' ומה שנברא
ביום השני מפני אומות העולם שלא יהיו מונין את ים' ואומרים
למה הלך אומה של כוזות אתם וישראל משיב' אותן ואומרים
למה הלך אומה של כוזות אתם הלך העוים היוספים בחגרים
עד עזה כשתורים היוגאים מכפתור השמידים ויטבו מחתם
העולם ומולאו כל הקב"ה כשרגל נחמה לבם וכשרגל נטלה מכס
ונחמה לנו ה"ד לתת להם נחלת גוים הגיד להם את כל הדורות
ע"כ והנה הרא"ם כתב שהם שני טעמים אחד שהרי גם הם
בוזות ואם כן לא היה להם לומר אומה של כוזות אתם דמוס
כבד אל תאמר לחברך ומטום דאובח למימר בטר נבנה נבון
וטעמא טעיה לכן אחר טעם אחר שהעולם ומולאו כל הקב"ה
וכן כתב גם מהר"ם יפה ואלו נתייבב אנלי כל זה דאריך עלה
בדעת' של ישראל להנצל מן האומות שקורין אותם אומה של
בוזות במה שנס הם בוזה היא בידם דסוף סוף שארית ישראל
לא יעטו עולה ואם הגוים הם גונבים וחומסי' הותר להם לישראל
להיות כמות' ועוד דתינתן ארץ כפתורים שלקחנו אותה לפי
שהיה בוזה בידם שלקחנו מעוים שאר ארצות מי העיר להם
לישראל ויוד קשה לי דכפתורים הם פלסטים וכמו שכתב
הרמב"ם בפרשת דברים והביא ראיה מדכתיב כי שודד ה' את
פלסטים שארית אי כפתור ואין ספק שמה שהיו האומות מוניס
את ישראל לקרותם אומה של כוזות הוא לפי שלקחו ארץ כנען
ואם כן מה טענה היא לומר שנס פלסטים היא אומה של כוזות'
אטו כנען ערבים של פלסטים הם.

והנראה דזה יוכן עם מה שכתב הרא"ם אל דים אגדות
חלוקות באו חם בחלקו של חם נפלה או חם נפלה
בחלקו של חם דמאומה אגד' שהביא רש"י גבי והברון טבע שנים
נביתה מוכח דא' בחלקו של חם נפלה אך מאומה אגדה שהביא
רש"י גבי והכנעני או בארץ שהיה הולך וכובש את ח' מורעו של
חם מוכח דא' בחלקו של חם נפלה וכתב דלמ' דא' בחלקו של
חם נפלה מה שאומות העולם מוניס את ישראל וקוראים אותם
לסטים שכבשתם ארץ א' עממים הדברים כפשוטן לפי שא' היתה
עליהם שהרי בחלקו של חם נפלה ארץ לח' בחלקו של חם נפלה
מה שהאומות מוניס את ישראל וקורים אותם לסטים היינו לפי
שלא נתנו החלה הנוגע לשאר בני חם והרב אל הקשה ואל וא"ת
בשלא לפי לסטים אתם שלא נתן החלק המגיע לשאר בני חם
להם דין לקרותם בשם לסטים אלא לפירוט לסטים אתם
שכבשתם ארץ א' עממים שהיא שלחם למה יקראו לסטים והלא
כנען

בעתה אלכה ואטובה למאמר הקודם ויש לקדקק במה
סטימו ומנין שאף ח'ל כן ת'ל בארנך דמהיכה
תימי שמנות הגדקה לא תהיה נוכח בח'ל אטו מניה התלויה
בארץ היא והלא חוכת הגוף היא ונתו היכי יליף לה מדכתיב
אשר ה' חלקך בותן לך ואדרבה פסטיה דקרא באו תיירי וגר'
דזה יוכן עם ת'ס הרמב"ם בסוף ה' שמה ויובל עלה דאזרה
דשכט לוי שלא ינחלו בארץ כנען ואל יר' לי שאין הדברים אמורי'
אלא בארץ שכנתה עליה ברית לאברהם לינח וליעקב וירשנה
ביניהם

בזוהי ונתחלקה להם אבל שחר כל הארצות שכובש חלק
 ממלכי ים הרי הכהנים והלוויים באותה הארצות ובביתם ככל
 ישראל ע"כ ועיין מ"ש בזה לעיל בדרך זה בדרוש א' למדנו
 מדבריו דאף לענין תרומות ומעשרות אף ח' גמור שלא נכרת
 עליהם ברית לאבות העולם אם כבשם חלק ים' כדון דינו כא'
 במור מ"ת אזהרה זו דשלא יטלו הכהנים חלק בארץ אינה אלא
 ב' עמתי' שכבר עליהם ברית אבל שחר הארצות אף שכבשם
 חלק ים' כדונים נוטלים הכהנים והלוויים חלק בם והנה בתחלת
 ס' יאושע כתיב כל מקו' אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם נתתיו
 ודרשו בספרי ת"ל ללמדך שאף ח' מטכבבו את הארץ כל
 מה שתכבשו ח' יהיה קדש ויהיה לכם ע"כ וכפ' עקב כתיב
 לכם יהי' ללמד בנ' שיהיה יהיה תרומות ומעשרו' נוהגין בחל
 וכאן כתיב לכם נתתיו לו' שהיא תתנה מה' לפי שאינה מהארץ
 אשר היא ירושה לנו מאבותינו וזכה כבא לכונע הכריתת
 ונתחלה אחר תנין שעני' א' קודמין לעני' ח' ת"ל בארנך
 דעינו הארץ המיוחד' לך וחורו ואמרו ומנין שאף ח' כן כלות'
 ומנין שאף ח' נ"כ שלא נכרתה עליה ברית לאברהם כאם
 בכבש חלק ישרא' כדביע' סוסי' הדיון כן סוסי' ויטכיה קודמין לשל'
 יושבי ח' דומיא' תרומות ומעשרות ת"ל אשר ה' נותן לך
 כלומר אפילו מה שאני נותן לך בתמנה גמורה דהיינו ח' ל'
 יושביה קודמין לכאר עני' ח' וים לו' דין ארנך וסקולים הם
 ויבאו שניהם *

דרוש שמיני

במדרש מפני מה לא נכנס משה לא' כדי שיביא עמו
 לעתיד לבא דור המדבר שנאמר כי עם חלקת
 מחוקק ספון ויחא ראשו עם מה טעם עם חלקה מחוקק ספון
 תמוס ויחא ראשו עם ע"כ *

בזרעת

זאת לעיני כל הקהל מעלת א' כי רבה היא באמת
 אחרו כל המרבה לספר בטובה מנרעות נאן
 ובבר האריך הרמב"ן ז"ל בפירו' התורה אחר מר טהטנת הטלמות
 הנפשי דהיינו לעבוד את ה' ולדבקה בו אינו כי אם בא' לפי
 טאיכה תחת טר אלא מוסנחת ממנו יתברך עיני ה' אלהיך בה
 דורש אותה תמיד * ואשכחן לרזל דאחרו דזכותא דא' מנא'
 ונחלל לבטל ינ' הר דע' כדגמסין כסוניה פ"ח דערבין וזה
 שריה * ועשו בני הגולה הבאים מן הפני סוכו' ויטכו בסוכות
 כי לא עשו מתי' ויהושו' בן נון ובאר אפטר בא דור ולא עשו
 סוכות עד טבא עורא חלל דבעי רחמי על יכרא דע' ובטליה
 ואנן זכותא עלייהו כי סוכה והיינו דקא קפיד קרא עילויה
 דיהושע דככל דזכותא כתיב יהושע והכא כתיב יסוע בשלמא
 משה לא בעא רחמי דלא הו' זכותא דא' אלא יהושע דהו' ז'
 זכותא דא' אחאי לא בעא רחמי על יכרא דע' ובטליה ע"כ *

ובנה

יובן מאמר הכתוב כי ארכי מת בארץ הזאת איני
 עובר את הירדן וכו' השתרו לכם פן תטכחו את
 ברית ה' אלהיכם אשר כרת עמכם ועסיתם לכם פסל ונומר *
 דיש לדקדק באומרו כי ארכי מת דאידך הוא נתינת טעם למה
 שרונה להזכירם שלא יעברו על והלא אף אלו היה חי אלק שנים
 בדיון הוא שיהיה על מנת ה' וכבר הרנישו בזה המפרשים
 ומירנו יע"ס * אך לפי דרכינו הדברים כפסטרן שרמו להם משה
 שזה שאנו מחלה אחתם שלא תעשו לכם תמונת כל סתל היינו
 עשוי' כי ארכי מת בארץ הזאת אינן עובדי' את הירדן ואין אנו יכול
 לבטל יכרא דע' לפי שאין לו זכותא דא' שאם אני הייתי עובר
 את הירדן לא הייתי בריך לומר לכם שלא תעברו על לפי שהייתי
 מטל יכרא דע' בדרך טעמו בימי עורא * ודרך אנוכ הנה
 באתי

ועל פי הקדמתנו נתנה דאם ליישב מאמר הפונה קדים *
 וים לדקדק בו דאידך תלוי מיתת משה רבינו בח' עם
 פה טכאים דור המדבר לע"כ שאם הכונה היה דאנו טיקוס
 משה בזמן החייה יקום גם כן דור המדבר שהם קבורים אגלו
 דבר זה רחוק בעיני שאם הטע קבור אגל נדוק ככסבת מחיית
 הגדיק שחיה גם כן הרשע : ועוד שהרי כנינו בפרק חלק
 דמרנלי' אין להם חלק לע"ב וכן איכא מאן דאמר התם דעת
 קרח אין להם חלק לע"ב הרי שאף שהם קבורים אגל משה
 מכל מקום אינם באים לע"ב ואם כן אם דור המדבר אינם
 כדאים מנד ענמם מאי אהניא להו מה שקבורי' אגל משה רבינו *
 ואם הכונה דבזמן החייה יתפלל עליהם משה אף שיכנס לא'
 ויקבר עם יכול להתפלל עליהם שיחיו בזמן החייה דתפלת משה
 רבינו כשעת מסוף העולם ועד סופו *

ויראה

דזה יובן עם מאי דאמרינן בפ' דנדרים האומר
 לחברו קונס לביתך שאני נכנס וסדך שאני לוקח
 מת או שמכרו לאחר מיתר קונס לבית זה שאני נכנס כדה וז'
 שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור * וכשב הר"ן ז"ל וכו' וכו'
 יודע דכי היכי דבית זה חמור מביתך לענין מכרו לאחר הכי
 כמי ביתך חמור מבית זה לענין נפילה דאם אחר ביתך שאני
 נכנס ונפל וביאו אסור ליכנס בו דכל שהוא ביתך מטמע ואם
 אחר בית זה ונפל אצ"פ שחוד ובנאו מות' בו כדיון דנפל אודא
 ליה עכ"ל * וראיתי להרשב"א בחדושו' לניסוח פדק המביא
 ענין אה' דאמרינו ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה
 כריתות שהקט דאמאי לא הוי כריתות והא ק"ל דאם מכדן
 האב או שמת מיתר ליכנס בהם וכדאמרינו כנדרים * ומירן
 דלאו דוקא קט לטון זה דעל מנת שלא תלכי לבית אביך אלא
 מירי

דרך הקדש דרוש שמיני

אומרם חלמלא היה משה נכנס לא' לא היה נחרב כ"ה ולא היה אומה ולטון סולטת בנו כלומר שאם היה משה נכנס לא' היה מבטל יגרא דע' לפי שהיה לו זכותא דא' וכיון שהיה מבטל יגרא דע' לא היה נחרב הבית ולא נלינו מארצנו .

וזהו כונת המדרש שהתחלנו משני מה לא נכנס משה לא' כדי שיבא עמו דור המדבר כלומר שאין דור המדבר באים לעמיד לבא אלא בטענת למנוחה זו אינם באים אבל באים למנוחה אחרת כלומר שיחבר ב' ויבנה עוד וכו' מקיים הקב"ה שבועתו שנשבע אם יבואו אל מנוחתי ואלמלא היה משה נכנס לא' היה מבטל יגרא דע' ולא היה נחרב הבית ואם כן לא היה דור המדבר באים לעמיד לבא מפני הסבועה שנשבע הקב"ה אם יבואו אל מנוחתי אבל עכשו שלא נכנס לא' וגרמו הטעות מנחרב הבית לפי זה כשיבנה ב' באים דור המדבר בטענה דלמנוחה זו אינם באים אבל באים הם למנוחה אחרת .

וזהו יובן מאי דאמרינן במדרש שלאחר שמת מרע"ה מלאו הקב"ה ליהושע שהיה יוסב ויבנה אחר לו ובי לבדך מת והלא לי מת שמיום שמת אבל לפני שנאמר ויקרא ה' נבואות לבני ולמספר ע"כ . ויש לדקדק דע' שייבות ים כתיבת משה רבינו עם קרא דויקרא ה' נבואות לבני ולמספר דמיירי בדרך בית המקדש . וגם מה שהקדמנו הדברי' כפסוק דעיקר מיתת משה רבינו היה לסיבה שיחבר ב' וזהו אומרו שמיום שמת אבל לפני שנאמר ויקרא ה' נבואות לבני ולמספר כלומר מיום שמת כבר ידעתי בשמיר בית המקדש ליחבר שבטביל זאת הסיבה נגזר עליו שימות במדבר וכמו שכתבנו .

וזהו כונת דל' כמה נאמר חטברה נא ואדראה את הארץ הטובה אשר הקב"ה למשה משה אם יש חטברה נא אין כאן סלח נא ואם יש סלח נא אין כאן חטברה נא ע"כ . והלכריס תמזיהם לדודי תלוי זה בזה . ולפי מה שכתבנו נראה שאמר לו ה' אם יש חטברה נא אין כאן סלח נא לפי שאם משה רבינו עובר הוא מבטל יגרא דע' לפי שיש בידו זכותא דא' וכיון שמבטל יגרא דע' אינו נחרב הבית ואם כן אין כאן סלח נא לפי שאינם באים לעמיד לבא מפני הסבועה שנשבע אם יבואו אל מנוחתי . וזהו יובן מאי דאמרינן בפרק חלק מאמר רוב בכה תבכה בלילה אחר רבא אחר רבי יוחנן על עסקי לילה שנא' ומתא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם כלילת ההוא אחר להם הקב"ה לישראל אותו היום ערב מטעה באר היה אתם בכיתם בכיה של חנם ואינו חקבע לכם ככיה כל דורות ע"כ . והרמב"ן בפירושו התורה תמה על מאמר זה וכמה ולא ידעתי מאיזה רמז שכפר' הוסיפו זה אבל מקרא מלא הוא וימאסו בארץ חמדה ולא האמינו לדבריו וירגנו באהליהם ולא שמעו בקול ה' ויבא ידו להם כו' ולהפיל זרעם בנוים ולזרותם בארצות ארזי ודרם זה מספוק וטפסם אשר אחרתם לבו ויהיה כע' עת שקודתם כי אפי' סוקד עון אבות על בנים והבאתי אותם עמה טידעו את הארץ ידעיה בלבד אבל לא שירטו אותה לדורות ע"כ . והג' רוחא כמה יש מהדוחק בפירוט זה שאם נאמר שבעון דור המדבר נחרב הבית נחלא טהסם סוקד עון אבות על בנים חסילו אחר כמה דורות וזה לא תנינו אלא דוקא עד דור רביעי וכדכתיב סוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רביעים . אך כפי מה שכתבנו הדברי' בפסוק שבין שבטביל מהשכבו באותה לילה נגזר עליהם שלא יבאו למנוחת ה' והתקיון הוא שיחבר הבית ומשני זה מת משה רבינו במדבר כדי שיחבר הבית וכו' יש התר לכבועת הטם שנשבע אם יבואו אל מנוחתי שנאמר למנוחה זו אינם באים אבל הם באים למנוחה אחרת פסיר קאמר ה' הם פכו בכיה

שיירי באומר לה שלא תלכו לבית זה דחילו מכרו האב או מת אסורה ליכנס . והוקשה לו דאכתי אפשר דכפל הבית בחייה וכו' כרימות . ותימן דאע"פ שנשאר הבית לא חמרינן כתי הא נפל אודא ליה דהתם בני סוכר חמרינן נפל אודא ליה דלדורה טכרו ולא ליראות כו' בחרבנו אבל הכא גבי איסור חף בקרקעו אסור ליכנס דחילו דריסת הדגל אסר עליה הבית שיהיה הבית כמות שהיה בטענת תנאו או שנפל לאחר מכאן לעולם אסור בו טכניסת קרקע אסר עליה והארץ לעולם עומדת ע"כ . נחלא דהרשב"א פליגי עליה דהר"ן דלהר"ן בכית זה כיון שנפל אודא ליה ותוחר ליכנס בו ולהרשב"א חף בכית זה אם נפל אסור ליכנס בו והרישב"א בחדושו דהר"ן דברי הרשב"א דס' לאס נפל עומר ליכנס בו והביא רמיה ממאי דאמרינן במדרש קהלת אם יבואו אל מנוחתי למנוחה זו אינם באים אבל באים הם למנוחה אחרת א"ר יהודה בטם רובא מטל לחך טכעם על כנו ודחשו והוסיפו חן לפלטיין טלו וכשכע שלא יכנס כנו לפלטיין מה עשה הייתה כנויה וסמרה וחור וכנאה והכניסו כנאה מכניס בנו ומקיים שבועתו ע"כ . והנה פסי סדרת הרישב"א חסילו באומר קונם לביתך אם נפל ובנאו מותר ליכנס בו טהרי אין חילוק בין אומר קונם לביתך לאומר קונם לבית דככולם מת או טמכרו מותר ואם נפל אליבא דהר"ן אסור ליכנס בו דכיון דקאמר ביתי כל שהוא ביתו אסור ויש בזה ארבות דברים לא עת האשף . הכלל העולה דלהרשב"א האומר קונם לביתך או לביתו סאתה נכנס אם נפל מותר ליכנס בו ומטע' זה באים דור המדבר לעמיד לבא מטום נחרב הבית וה' נשבע אם יבואו אל מנוחתי והכונה היא למנוחה זו אינם באין אבל באים למנוחה אחרת . אך אם לא היה נחרב בית המקדש לא היו יכולים לבא לעמיד לבא מפני הסבועה שנשבע ה' .

עוד נקדים דאמרינן במדרש חלמלא היה משה רבינו נכנס לא' לא היה נחרב בית המקדש ולא הייתה אומה ולטון סולטת בישראל ע"כ . ויש לדקדק מה שכתוב ים כתיבת מרע"ה לא' עם נחרב הבית . ומקיים איתבונן שאמרו שלא היה סולטת חויב במעשה ידיו וכמו שאמרו רז"ל בפ"ק דטוטה דרש רב חנינא בר שפא מאי דכתיב רננו גדיקים ב' ליטרים נאזה תהלה אל מן יקרו נאזה תהלה אלה נזה תהלה זה דוד ומשה שלא סלטו כו' איהם במעשה ידיהם טה"ד טבעו בארץ טעריה דאמר מר מטעבנה ב' ראשון נכנו אהל מועד קרסיו קרסיו בריחוי ועמודיו ואדניו ע"כ . ומיחו עדין יש לדקדק כפי דרך זה דאין יחוייב שאם משה היה נכנס לא' שהיה בונה כ"ה חפך ומיד והלא מטעה שנכנסו לא' עד שנבנה הבית עברו יותר מארבע מאות שנה עד אשר הניחו ה' את כל ישראל מאויביהם . ואולי יאמרו שאם משה היה נכנס לא' היה מודרו הרבה והיה כוכס את כל האומות חפך ומיד . עוד יש לדקדק שלא הייתה אומה ולטון סולטת בישראל מנ"ל דאף דניחא שלא הייתה סולטת יד האויב במיתתה ידיו אפשר שהיה נטבע בארץ דומיא דטעריס דדוד שלא סלטתה יד האויב במעשה ידיו וטנוי כנפויאם טענו בארץ טעדיה וסלטו האומות בישראל .

אמנם לפי דרכינו יבא על כנו שפבר נתבאר שאם מרע"ה היה נכנס לא' היה מבטל יגרא דע' . והדבר ידוע פי מה שנסר חרבן כ"ה ונלות בא לעולם שנלינו מארצנו היה פשוט ודכתיב כי קצר המצב מהשתרע . ובפ"ה דשבת ארז אמר רב אלמלא לא קבל דור לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל עז ולא נלינו מארצנו כלומר כי בסופת שנחלקה מלכות כי ח דוד עבדו ישראל עז דהיינו העלולים שהעמיד ירביים וכספת העגלים נלינו מארצנו . וזהו כונת אומרם

על חנם אלו הקבע להם כפיה לדורות כלומר טכטבילס יחד
 בית המקדש כדי שיבאו לעתיד לבא .
וזהו כונת דול באומר אנברה נח אחר הקב"ה למטה שמי
 טכטבילס טכטבילס טכטבילס לאחד את ישראל וטכטבילס
 טלח תעבור את הירדן לבטל שתייהן או איפטר את חמרה מאחד
 חני את ישראל ותעבור את הירדן כיון שטמט טמט כן אחר מאה
 במטה ימותו ואל תאחד נפש אחת מישראל ע"כ . ויש לדקדק
 דלודך תלוי זה בזה דקאמר לבטל שתייהן או איפטר ואחת מהם
 איפטר להטבטל ובחר מטה רבינו טמטבטל מה טכטבילס ה'
 לאחד את ישראל ומה טכטבילס טלח יעבור את הירדן שיתקיים
 אך לפי מה שכתבנו נראה דמה טכטבילס לאחד את ישראל היינו
 טלח יבאו לעתיד לבא דלטון חבידה גודק על זה וכדאמרין
 בפרק חלק עדת קרח חין להם חלק לעולם הבא שנאמר ויאבדו
 מתוך הקהל ובפ"ג דמכות אמרין אחר רב מסתפינא מהאי
 קרא ולאבדתם בגוים וכו' הרי טלטון חבידה נאמר על דבר
 שאין לו תיקון עוד . ועל זה אומר הטם למטה אלו טכטבילס
 לאחד את ישראל דהיינו טלח יבאו לעתיד וכדכתיב אחר טכטבילס
 באפי אס יבואו א' מנוחתו ואני טכטבילס טלח תעבור את הירדן
 לבטל שתייהן א' לפי שאם אהיה עובר אתה טכטבילס יבא דע'
 ואין ב' נחרב ונמנא טדור המדבר חנים באים לעתיד לבא
 לפי שאין טום פתח לשכונת ה' טכטבילס אס יבואו אל מנוחתו
 אס חין בית המקדש חרב וחורר ונכנה אס חרנה יאבדו ישראל
 ואהיה עובר את הירדן טלח אהיה עובר מוכרח הוא טכטבילס
 ישראל ומטה רבינו בחר במטה טכטבילס ה' טלח יכנס לארץ
 שמתקיים טכטבילס וזו ולא תאחד נפש אחת מישראל ומכיון שמה
 חינו נכנס לאלו חינו טכטבילס יבא דע' ובית המקדש נחרב ואו
 לא תאחד נפש אחת מישראל וכולם באים לעתיד לבא לפי שיש
 פתח לשכונת ה' לומר למנוחה זו חנים באים אבל באים הם
 למנוחה אחרת : הכלל העולה ממה שכתבנו טעיקר מיתת מטה
 במדבר היה כדי שיחרב בית המקדש ועו' זה באים דור המדבר
 לעתיד לבא לפי שיש התר לשכונת ה' טכטבילס אס יבואו אל
 מנוחתו ואמרין דלמנוחה זו חנים באים אבל באים הם למנוחה'
 אחרת וכהריטב"א דלית ליה דאף באומר קונם ביתך או ביתי
 אס ככל הותר לו להכנס בה ולא חל האיכור אלל באותו כנון
 דוקא .

ובזה יוכנו קנת פסוקי השרה נחית פחסדך עם זו נאלת
 נהלת בעוד א' כזה קדשך טמטו עמים ירננון חיל אלו
 יושבי פלסט או נכחלו אלופי אדום חילי מואב יאחזמו רעד וכו'
 תביאמו ותטעמו בהר נחלתך חכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה'
 כוננו ודיך כו' . וראיתי לדול שאמר תביאמו ותטעמו נתבא
 מטה טלח יכנס לארץ לכך לא נאמר תביאמו ותטעמו ע"כ וכבר
 הביא רמז אנדה זו בפירוט התורה . ולא ידעתי לאיזה תכלית
 נתבא מטה רבינו נבואה זו שהרי נבי עתה תראה אחר אע"פ
 לפרעה שדרסו רבותי אל פמלחת פרעה אתה רואה ואין אתה
 רואה פמלחת ל' מלכים כתבו המפרשים טלח נב טהגורה
 למה פכיל מי תביא מ' טכטבילס מה טהקטה דלבר ואמר
 למה הרעות נלה למטה מה שיהיה בעת ד כדי טיטטער וכדרך
 מה שאמר ה' לאברהם ידוע מדע כי נר יהיה זרעך בארץ לא
 להם ולחוקיה אחר לו ה' הנה ימים באים וגומר ומכניך אחר
 מוליד יקחו והיו כריסים כהיכל מלך ככל שאף שכל הדברים
 פללו היה בעון כפילו טמטא ומנו טהארך בזה מהר"ט יפה
 בהודעה הלזו כפילו טמטא ומנו טהארך בזה מהר"ט יפה
 יע"ט . ואם כן הדבר תימה דלמה חזר ה' והודיעו דבר זה מאמר
 טכטבילס ידע מטה רבינו כל זה . ועוד כי לא חנינו למטה כחן

ואני תימה פזה דנסי טאנו חוכרחים לומר דקודם נאמר
 אל תגר את מואב מטה שנאמר צרור את המדינים
 שהרי דרשו דול עתה ילחכו הקהל מלמד טלח היה מתיירא כלק
 אלל מלחמה בטלמא טלח היו מותרים אלל פאנגריא וקרא
 דמדון אחר מעשה דכלק היה וא' טכטבילס דמה דאמר ל' טכטבילס
 מטה ק' כו' לאו דוקא אלל לפי טעמיד מטה לעשות ק' לפיכך
 הקדים ה' וא' אל תגר את מואב ונאמר לו קודם מעשה דכלק
 אבל מכל' למכילתא טכטבילס ומיד נאמרה אזהרה זו דאדו' ומואב
 שהרי כפי דברי הרב טמטו עמים ירננון היה טכטבילס ומואב
 חממרים טעטו להם כל חיות האמות והמופתים וא' כ' פתח
 טאחר טמטו עמים ונכחלו אלופי אדום ואל' מואב נאמרו
 אזהרות אלו וע"כ אזהרות אלו דאדום ומואב לא היו אלל כטנת
 הארבעים שהרי באזהרת אדום כתיב כי ה' אלקיך ברכך בכל
 קטטה ידך כו' זה ארבעים שנה ה' אלקיך עמך לא הסרת דברי

על חנם אלו הקבע להם כפיה לדורות כלומר טכטבילס יחד
 בית המקדש כדי שיבאו לעתיד לבא .
וזהו כונת דול באומר אנברה נח אחר הקב"ה למטה שמי
 טכטבילס טכטבילס טכטבילס לאחד את ישראל וטכטבילס
 טלח תעבור את הירדן לבטל שתייהן או איפטר את חמרה מאחד
 חני את ישראל ותעבור את הירדן כיון שטמט טמט כן אחר מאה
 במטה ימותו ואל תאחד נפש אחת מישראל ע"כ . ויש לדקדק
 דלודך תלוי זה בזה דקאמר לבטל שתייהן או איפטר ואחת מהם
 איפטר להטבטל ובחר מטה רבינו טמטבטל מה טכטבילס ה'
 לאחד את ישראל ומה טכטבילס טלח יעבור את הירדן שיתקיים
 אך לפי מה שכתבנו נראה דמה טכטבילס לאחד את ישראל היינו
 טלח יבאו לעתיד לבא דלטון חבידה גודק על זה וכדאמרין
 בפרק חלק עדת קרח חין להם חלק לעולם הבא שנאמר ויאבדו
 מתוך הקהל ובפ"ג דמכות אמרין אחר רב מסתפינא מהאי
 קרא ולאבדתם בגוים וכו' הרי טלטון חבידה נאמר על דבר
 שאין לו תיקון עוד . ועל זה אומר הטם למטה אלו טכטבילס
 לאחד את ישראל דהיינו טלח יבאו לעתיד וכדכתיב אחר טכטבילס
 באפי אס יבואו א' מנוחתו ואני טכטבילס טלח תעבור את הירדן
 לבטל שתייהן א' לפי שאם אהיה עובר אתה טכטבילס יבא דע'
 ואין ב' נחרב ונמנא טדור המדבר חנים באים לעתיד לבא
 לפי שאין טום פתח לשכונת ה' טכטבילס אס יבואו אל מנוחתו
 אס חין בית המקדש חרב וחורר ונכנה אס חרנה יאבדו ישראל
 ואהיה עובר את הירדן טלח אהיה עובר מוכרח הוא טכטבילס
 ישראל ומטה רבינו בחר במטה טכטבילס ה' טלח יכנס לארץ
 שמתקיים טכטבילס וזו ולא תאחד נפש אחת מישראל ומכיון שמה
 חינו נכנס לאלו חינו טכטבילס יבא דע' ובית המקדש נחרב ואו
 לא תאחד נפש אחת מישראל וכולם באים לעתיד לבא לפי שיש
 פתח לשכונת ה' לומר למנוחה זו חנים באים אבל באים הם
 למנוחה אחרת : הכלל העולה ממה שכתבנו טעיקר מיתת מטה
 במדבר היה כדי שיחרב בית המקדש ועו' זה באים דור המדבר
 לעתיד לבא לפי שיש התר לשכונת ה' טכטבילס אס יבואו אל
 מנוחתו ואמרין דלמנוחה זו חנים באים אבל באים הם למנוחה'
 אחרת וכהריטב"א דלית ליה דאף באומר קונם ביתך או ביתי
 אס ככל הותר לו להכנס בה ולא חל האיכור אלל באותו כנון
 דוקא .

ובזה יוכנו קנת פסוקי השרה נחית פחסדך עם זו נאלת
 נהלת בעוד א' כזה קדשך טמטו עמים ירננון חיל אלו
 יושבי פלסט או נכחלו אלופי אדום חילי מואב יאחזמו רעד וכו'
 תביאמו ותטעמו בהר נחלתך חכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה'
 כוננו ודיך כו' . וראיתי לדול שאמר תביאמו ותטעמו נתבא
 מטה טלח יכנס לארץ לכך לא נאמר תביאמו ותטעמו ע"כ וכבר
 הביא רמז אנדה זו בפירוט התורה . ולא ידעתי לאיזה תכלית
 נתבא מטה רבינו נבואה זו שהרי נבי עתה תראה אחר אע"פ
 לפרעה שדרסו רבותי אל פמלחת פרעה אתה רואה ואין אתה
 רואה פמלחת ל' מלכים כתבו המפרשים טלח נב טהגורה
 למה פכיל מי תביא מ' טכטבילס מה טהקטה דלבר ואמר
 למה הרעות נלה למטה מה שיהיה בעת ד כדי טיטטער וכדרך
 מה שאמר ה' לאברהם ידוע מדע כי נר יהיה זרעך בארץ לא
 להם ולחוקיה אחר לו ה' הנה ימים באים וגומר ומכניך אחר
 מוליד יקחו והיו כריסים כהיכל מלך ככל שאף שכל הדברים
 פללו היה בעון כפילו טמטא ומנו טהארך בזה מהר"ט יפה
 בהודעה הלזו כפילו טמטא ומנו טהארך בזה מהר"ט יפה
 יע"ט . ואם כן הדבר תימה דלמה חזר ה' והודיעו דבר זה מאמר
 טכטבילס ידע מטה רבינו כל זה . ועוד כי לא חנינו למטה כחן

דרך הקדש דרוש שמיני

שמיני שבהלכת בעוד אל נוח קדשך דהיינו בשעה שאתה היית
 רוצה להכניס לארץ שמיני עמי ורגוון דהיינו שכל האומות נרגוון
 וחור ואחר ללא מביעיה האומות שהוכסחו על הרגס' כיון
 יאשני כנען דמסיסה שרגוון והלו משני ישראל סהרי כבר ידעו
 שכל מנחתם של ישראל היתה לכבוש ארץ עממים אלה אפי'
 האומות שהיו ישראל שלח להגדרות כס אפי' אחוזם רעד
 ואימה חיל אחו יאשני שלשת יושבי שלשת לא היה להם לירא
 משני שבושמו של אבימלך דכתיב את תסקור לי ולגיוני ולנכדי
 ואחרי בע'ק דשוטטה והוא יחל להוסיף את ישראל מיד פלסטים
 א"ר אדא בר חנינא הוהלה שבועתו של אבימלך שנאמר את
 תסקור לי ולגיוני ולנכדי ע"כ וברש"י הוהלה שבועתו של אבימלך
 בוטלה לשון לא יחל דברו לפי שהם עברו על הסבוב' תהלה ע"כ
 כנגד שקודם לכן לא היו יכולים ישראל להתגרות בפלסטים
 משני שבועתו של אבימלך ואם כן משני מה אחוז חיל ליוסבי
 שלשת אלה לפי שאלו פלסטים אס כן חין לנו כוס תועלת
 ולקחו מכתפורים אחרו פלסטים אס כן חין לנו כוס תועלת
 מנפשותו של אבימלך שחס ה' ידנה להורים את ישראל ארץ
 פלסטים יבשה דכבר הוה שיבאו אחרים ויקחו את ארנגו ויחזרו
 ישראל ויקחו את ארנגו מידם ומשום הכי חיל אחו יושבי פלסטי'
 ואמר או בנהלו אלופי אדום חילי מואב אחוזם רעד כלומר
 כשראו אדום ומואב שחיל אחו פלסטי' אף שהיו בטוחי' ישראל
 לא היו יכולים להלח' במשני השבועה שנשבע אברה' לאבימלך
 אפילו הכי אחוז חיל משני שרגוון סה' מסבב סיבות שיזכו ישראל
 בארנג' והביאו את הכפתורים דליסקו מעוים וישראל יקחו מעו'
 או בנהלו אלופי אדום וחילי מואב יאחזרו רעד ואחרו גם
 עלינו תבדור כוס בזה שפף שגרו מוכסחים שאינם באים עלינו
 לפי סה' הסוים ואחר נבי אדום אל מתגרו גם ועל מואב אחר
 אל מתגר גם מ' אשכנז טיהיה' מסבב סיבות שיזכו ישראל
 בארנגו שיקים אחרים שיקחו את ארנגו ויבאו ישראל ויקחו
 את ארנגו מידם כדרך שפעם הפלסטים ומשום הכי אחר או
 בנהלו אלופי אדום חילי מואב יאחזרו רעד וחור ואחר נמונו
 כל יושבי כנען שהם האומות שהיו יודעים שיקר מנחתם של
 ישראל היה עליהם לרשת את ארנג' וכונת הכתוב היא להודיע
 את ישראל ראו חבתכם לפני שחילו האומות כאינם רשאים
 להתגרות במשני חילי מסבב סיבות שתזכו בארנג' דהיינו שאני
 מקים אחרים שיבאו ויקחו את ארנג' מידם ואחרי כן תוכלו
 אס לירא את ארנג' ומתו סכתבו' וחור ואחר תביאו
 ותטעמו בהר נחלך כלומר נשי סכתבו' ארנג' אדום ומואב
 שהוהרנו סלה להתגרות במשכל מקום סה' מסבב סיבות שנידע
 את ארנג' דהיינו שאני אחרים ולקוחים את ארנג' ואחר כך
 באים ישראל וזוכים בארנג' והטעם הוא לפי שכתוב כי לא אתן
 לכם ארנג' וכן כתוב כי לא אתן ארנג' וכיון שנאמר האזהרה
 בכניו לא חל האיסור אלא בהיות תחת ידם וכדלמדינו קונס
 לביתך שאני כננס מת או שמכרו לאחרים מותר ליכנס בו'
 מ' ת' הוי אליה וקן בה סאם אתה אומר דכל שאז בכניו לא חל
 האיסור אלא בהיות איתו דבר ברשות קנאסר אס כן דרטינו
 נמי בכניו ליתר שהאומר קונס לביתך אפילו אס נפל אסור
 ליכנס בו וכסברת הר' דלית ליה דכס' דרטינו להיתר לוותר
 סאם מת או שמכרו לאחרים מותר ליכנס בהומו הבית הכי
 נמי דרטינו ליה לאיסורא לוותר סאם נפל וחור יבואו דאסור
 ליכנס בו דביתך קאמר כל שהוא ביתו אסור ליכנס לביתו ואם
 כן דור המדבר אינם באים לעית לבא מוטעם שנשבע ה' ואחר
 אס יבואו א' מנחתו ואף על פי שנאמר וחור וכנאה מכל מקום
 כל שהוא בכניו אפילו נשכל וחור וכנאה אסור ליכנס בה'
 ליה

שמיני שבהלכת בעוד אל נוח קדשך דהיינו בשעה שאתה היית
 רוצה להכניס לארץ שמיני עמי ורגוון דהיינו שכל האומות נרגוון
 וחור ואחר ללא מביעיה האומות שהוכסחו על הרגס' כיון
 יאשני כנען דמסיסה שרגוון והלו משני ישראל סהרי כבר ידעו
 שכל מנחתם של ישראל היתה לכבוש ארץ עממים אלה אפי'
 האומות שהיו ישראל שלח להגדרות כס אפי' אחוזם רעד
 ואימה חיל אחו יאשני שלשת יושבי שלשת לא היה להם לירא
 משני שבושמו של אבימלך דכתיב את תסקור לי ולגיוני ולנכדי
 ואחרי בע'ק דשוטטה והוא יחל להוסיף את ישראל מיד פלסטים
 א"ר אדא בר חנינא הוהלה שבועתו של אבימלך שנאמר את
 תסקור לי ולגיוני ולנכדי ע"כ וברש"י הוהלה שבועתו של אבימלך
 בוטלה לשון לא יחל דברו לפי שהם עברו על הסבוב' תהלה ע"כ
 כנגד שקודם לכן לא היו יכולים ישראל להתגרות בפלסטים
 משני שבועתו של אבימלך ואם כן משני מה אחוז חיל ליוסבי
 שלשת אלה לפי שאלו פלסטים אס כן חין לנו כוס תועלת
 ולקחו מכתפורים אחרו פלסטים אס כן חין לנו כוס תועלת
 מנפשותו של אבימלך שחס ה' ידנה להורים את ישראל ארץ
 פלסטים יבשה דכבר הוה שיבאו אחרים ויקחו את ארנגו ויחזרו
 ישראל ויקחו את ארנגו מידם ומשום הכי חיל אחו יושבי פלסטי'
 ואמר או בנהלו אלופי אדום חילי מואב אחוזם רעד כלומר
 כשראו אדום ומואב שחיל אחו פלסטי' אף שהיו בטוחי' ישראל
 לא היו יכולים להלח' במשני השבועה שנשבע אברה' לאבימלך
 אפילו הכי אחוז חיל משני שרגוון סה' מסבב סיבות שיזכו ישראל
 בארנג' והביאו את הכפתורים דליסקו מעוים וישראל יקחו מעו'
 או בנהלו אלופי אדום וחילי מואב יאחזרו רעד ואחרו גם
 עלינו תבדור כוס בזה שפף שגרו מוכסחים שאינם באים עלינו
 לפי סה' הסוים ואחר נבי אדום אל מתגרו גם ועל מואב אחר
 אל מתגר גם מ' אשכנז טיהיה' מסבב סיבות שיזכו ישראל
 בארנגו שיקים אחרים שיקחו את ארנגו ויבאו ישראל ויקחו
 את ארנגו מידם כדרך שפעם הפלסטים ומשום הכי אחר או
 בנהלו אלופי אדום חילי מואב יאחזרו רעד וחור ואחר נמונו
 כל יושבי כנען שהם האומות שהיו יודעים שיקר מנחתם של
 ישראל היה עליהם לרשת את ארנג' וכונת הכתוב היא להודיע
 את ישראל ראו חבתכם לפני שחילו האומות כאינם רשאים
 להתגרות במשני חילי מסבב סיבות שתזכו בארנג' דהיינו שאני
 מקים אחרים שיבאו ויקחו את ארנג' מידם ואחרי כן תוכלו
 אס לירא את ארנג' ומתו סכתבו' וחור ואחר תביאו
 ותטעמו בהר נחלך כלומר נשי סכתבו' ארנג' אדום ומואב
 שהוהרנו סלה להתגרות במשכל מקום סה' מסבב סיבות שנידע
 את ארנג' דהיינו שאני אחרים ולקוחים את ארנג' ואחר כך
 באים ישראל וזוכים בארנג' והטעם הוא לפי שכתוב כי לא אתן
 לכם ארנג' וכן כתוב כי לא אתן ארנג' וכיון שנאמר האזהרה
 בכניו לא חל האיסור אלא בהיות תחת ידם וכדלמדינו קונס
 לביתך שאני כננס מת או שמכרו לאחרים מותר ליכנס בו'
 מ' ת' הוי אליה וקן בה סאם אתה אומר דכל שאז בכניו לא חל
 האיסור אלא בהיות איתו דבר ברשות קנאסר אס כן דרטינו
 נמי בכניו ליתר שהאומר קונס לביתך אפילו אס נפל אסור
 ליכנס בו וכסברת הר' דלית ליה דכס' דרטינו להיתר לוותר
 סאם מת או שמכרו לאחרים מותר ליכנס בהומו הבית הכי
 נמי דרטינו ליה לאיסורא לוותר סאם נפל וחור יבואו דאסור
 ליכנס בו דביתך קאמר כל שהוא ביתו אסור ליכנס לביתו ואם
 כן דור המדבר אינם באים לעית לבא מוטעם שנשבע ה' ואחר
 אס יבואו א' מנחתו ואף על פי שנאמר וחור וכנאה מכל מקום
 כל שהוא בכניו אפילו נשכל וחור וכנאה אסור ליכנס בה'
 ליה

עור חילי תמים בדבר הרב דאשקרה דמלתא אחרי בקשת
 המזילה הראויים קוטיה לוכא סוה שהרב גוור דמשני
 עמים ורגוון היה תכף ומיד שיבאו מתגרים ונכסו להם אותם
 האומות והמפאשים פסטיה דקרה לא משמע הכי דכתיב בחית
 בחסדך עם זו נאלת נהלת בעוד אל נוח קדשך משני עמים
 ורגוון חיל אחו יושבי פלסטי' וגו' הרי דמשמע שמהם רבינו היה
 מתכבד ואמר כסכחית בחסדך עם זו נאלת ונהלת בעוד אל
 נוח קדשך דהיינו בשעה סה' היה רוצה להכניסם לארץ ישראל
 או משני עמים ורגוון וקול אחו יושבי פלסטי' ונהלו אלופי אדום
 חילי מואב אחוז רעד - ועל זה הקשו במבולתא באימה שעה לא
 היה להם לירא סהרי כבר נאמרו הסתי אזירות אזורת אדום
 דאל תתגרו במ' ואזורת מואב דאל תתגר בו מלחמה ותרנו משני
 האזירות וכו' וכו' אלו טרפות עליה ס' אחריון א"ר שמעון כן
 ל'ק' הרבה מקראו טרפוין ליסקר והן הן גוסי תורה העוים
 הוסיבים כחגרים עד עזי מאי נפקא לן מינה מדאשכחיה
 אבימלך לאברהם אס תסקור לי ולגיוני ולנכדי אחר הקב"ה
 ליתו כפתורים וליסקו מעוים דהיינו פלסטים וליתו ישראל
 וליסקו מכתפורים כיונא בדבר אתה אומר כי חשבון עיר סיחון
 מלך האמורי הוא והוא נלח' בתלך מואב מאי נפקא מינה דאת'
 ליהו הקב"ה לישראל אל תגר את מואב אחר הקב"ה ליתו סיחון
 ליסקו ממואב וליתו ישראל וליסקו מסיחון והיינו דאמר רב
 פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון ע"כ - ואין ספק סוה שהותרו
 ישראל ליקח ארץ מואב מיד סיחון הוא משום דכסהוהיר הקב"ה
 לישראל ואחר אל תגר את מואב הוא משום דכתיב כי לא אתן
 לך תארגו וגבי אדום נמי כתיב כי לא אתן לכם מארג' וקול'
 דהאות' קונס לכיתך שאני כננס או קונס לכיתו שאני כננס
 מת או שמכרו לאחרים מותר ליכנס דכל שאומר בכניו דהיינו
 ביתך או ביתי הוא דוקא כסהיית ברשותו אבל כל שאין הבית
 ברשותו מותר להכנס בו וכן הלא נבי אדום ומואב סוה שנאם
 ארנג' הוא בכניו דהיינו ארנג' וארנו כל שבאו אחרים ולקוחים
 מיד אדום ומואב הותר להם לישראל ליקח אותם וכן ארץ
 פלסטים הותר להם לישראל ליקח אותה מיד כפתורים סהרי
 שבועת אברהם אבינו היתה אס תסקור לי ולגיוני ולנכדי והיינו
 שלא יעשה עמו מלחמה אבל כיון שבאו כפתורים ולקחו מעוים
 הותר לישראל ליקח מיד כפתורים מה שלקחו מעוים

ובזה נבא לכונת הכתובים נחית בחסדך עם זו נאלת
 נהלת בעוד אל נוח קדשך משני עמים ורגוון כלית'
 כסעה

לזה אחר דליתנהו להנד מילי אלא הלכתא כהרוב"א דאסילו
 טאמר בכניו אס נפל וחזר ובגאו מותר לו להכנס באותו בית
 ולפיקר יכולים דור המדבר לבא אף שנסכע אס יבואו אל
 מנוחתי משום דררסינן למנוחה זו אינם באים אכל באים הם
 למנוחה אחרת והכריחו זה משבי אמו ותשעמו ולא אחר הכילאו
 ותשעמו לומר שמרע"ה אינו נכנס לאלו ועל כרחין הטעם הו"ל
 כדי שיהיה נחרב ב"ה טאם היה משה נכנס לא היה הבית נחרב
 לפי שיהיה משטל יצא דעו וכמו שכתבנו אך עכשו טאינו נכנס
 אינו משטל יצא דעו והבית נחרב ולפי זה יכולים דור המדבר
 לבא לעתיד לבא לפי שיש התר לשבועת המקום שנסכע אס
 יבואו אל מנוחתי ודרסינן למנוחה זו אינם באים אכל באים
 הם למנוחה אחרת ואמרנו במדרש חקדש ה"כוננו יודך מקדש
 א"ל וסני שטעמו ע"ז בני אדם שלטת בהם יד האומות אבל לעתיד
 לבא טעמיד להבנות ע"ז הקב"ה אין אומה ולטון סולט בו *
 ובתכילתא והביאה דע"ז אל כפירוס התורה חקדש ה"כוננו יודך
 ה"מלך לעולם ועד חביב בית המקדש שהעולם נכבד ביד אשת
 טנאמר אף ידי יסדה ארץ ומקדש בטתי ידים ואומתי יבנה בטתי
 ידים בזמן טה" ימלך לעולם ועד לעתיד לבא שכל המלוכה שלו
 ע"כ וזה כונת הכתוב הטעם במביאמו ותשעמו בהר נחלתך
 ואינו מניסם לארץ הוא כדי שיבואו דור המדבר מקדש ה"כוננו
 יודך טהו לעתיד לבא לפי טאם אני נכנס לאלו אינם יכולים
 לבא לעתיד לבא אכל עכשו טאינו חכניסם יכולים לבא למקדש
 ה"כוננו יודך לפי שחרב הבית ויש היתר לשבועת ה"בית
 שנסכע אס יבואו אל מנוחתי דררסינן למנוחה זו אינם באים
 אכל באים הם למנוחה אחרת הכלל העולה טכונת הכתובים
 לומר טאף טה" דרש הכניו לטובתם של ישראל ודרש מלרנס
 ומארנו דוקא כשהיא תחת רשותם אכל כשיגאה מרשות הותרה
 לישראל וכדיא דמתניין דקונס בייך טאינו נכנס דאס תת או
 טמכרו לאחרים טמות להכנס בה מכל מקום אינו דורש הכניו
 לרעתם של ישראל לומר טאם נפל שיהיה אסור בו דבייך קאמר
 ובייתו הוא וכסכרת הר"ן ואס כן אינם באים דור המדבר לעת
 לבא מפני השבועה שנסכע אס יבואו אל מנוחתי אלא ס"ל
 כסכרת הרוב"א דאף טאמר בכניו אס נפל וחזר ובגאו מותר
 להכנס בו וטזה דור המדבר באים הם לעתיד לבא לפי שיש
 היתר לשבועת ה"כאמר אסר נסבעתי באפי אס יבואו אל
 מנוחתי ודרסינן למנוחה זו אינם באים אכל באים הם למנוחה
 אחרת והיתה לה' המלוכה *

דרוש תשיעי

במדרש גר ומושב אנכי עומם אס מרגו הריני גר ואס
 לאלו הריני מושב ואטלנה מן הדיו טכך אחר לי
 הכ"ה לזרעך אמו את הארץ ונומר ע"כ *
בהנהגה עליון ארץ וצת חלב ודבס נבי היא לכל הארנות
 מוסקות היא כידיו מימי קדם טמכטת טאמר ה'
 לאברהם לזרעך נפמי את הארץ וזה טה אברהם והכ"ה אמרנו
 טפ המוכה פירות דף ק' מתנא הלך בה לארכה ולרחכה קנה
 מקום הלוכו דר"ל ואמרנו מ"ט דר' אליעזר דכתיב קום התהלך
 בארץ לארכה ולרחכה כ"לך טתננה הרי טהונך ה' להקנות
 הארץ לאברהם בקנינים דנהיגו בין אדם לחבירו וכיון טקנאה
 בחוקה זו וזה טה אברהם ונעטית שלו * נס ככ"ה ס"ל לך פ'
 ל"ט סימן כ"ד אמרנו ויבן טס מוצה לה א"ר אלעזר ג' מוצחות
 בנה וכו' וא' לקנינה וס' מהר"ט יפה וא' לקנינה פירות לזכות
 שיהיה לנ קנין בארץ וטא איתו טכנה באלוני מחרטא כעאמר לו
 קום התהלך בארץ ואמתי כר' אליעזר דלין מיכה כפרק המוכר
 בידות

וזה מבואר נמי במאמר הפונה קדים וכבר הביא רמ"א הגנה
 זו כפירוש התורה והקטנה הרא"ס אל דרש"י ככס כפרס'
 לך לך גבי ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט
 טהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים טטדות אחרים ורועי אברם
 מוכיחים אותם על הנול והס אומרי' ניתנה הארץ לאברהם ולו
 אין יורט ולוט יורט ואין זה גזל והכמוס אומר והכנעני או
 בארץ ולא וזה טה אברהם עדין ע"כ * מטמע טכל זמן טהכנעני
 בארץ אינו זוכה טה ליטול אותה מן הדיו * ופירך דטאני טסס
 טבהותה טעה לא היה לו זרע וה' אמר לו לזרעך אמן וכל זמן
 טכל היה לו זרע הכנעני והפריוי הוטכ טה מתהלתה וזכר טה
 ויחר מאברהם טרונה לזכות טה עתה מחר זרעו אכל עכשו
 טכבר נולד לו זרע וכבר וזה טה אע"פ טהכנעני והפריוי קיים
 יכול ליטול אותה מהדיו ומכל מקום לא נחה דעתו של הרב
 כפירוק זה וכתב דמלסון בראשית דבה דגבי הכנעני והפריוי
 לא מטמע כן עכ"ד * והדיו עמו במה טלא נחה דעתו כפירוקו
 מוסוס דבבראשית דבה טפרטה מ"א סימן ו' אמרנו אחר להס ה'
 כך אמרתי לו לזרעך נתתי את הארץ הוואת איתמי לכסית עקרון
 ז' עמחין מתיכה והכנעני והפריוי או יוטכ בארץ עד עכשו
 מתבקט להס זכות בארץ ע"כ * מטמע דעיקר הדבר תלוי בטמה
 שיטברו ז' עמחין מתיכה ואס כז הדרא קוטיין לדוכחו דהיכי
 קאמר אברהם ואס לאלו הריני מושב ואטלנה מהדיו והלא כל
 זמן טלא נעקרו ז' עמחיס לא וזה עדין בא"ו והרא"ס לא מירך
 כלום לקוטימו ומר"ט יפה כדחק הרכה בו יע"ט *

ול יראה דזה וכו' עס מתי דאמרי' כפ"ק דראס הטנה טלה
 ז' טבו מיכה כפריוי חרב טהנא עומר טההריוו ישראל
 בכניסמם לארץ מהיכן הקריבוהו אס מאמר דעיל ליש כיד
 נכרי קנינמם אחר קתנא ולא קניד נכרי אלא דלא עייל טליג
 בידות

דרך הקדש דרוש תשיעי

ולרצונה קנה מקום הלוכו מ'ס דבתי' קום התהלך בארץ לארבע
ולרצונה כי לך תננה ע"כ הרי דס'ל דמאי דקאמר ליה רחמנא
לאברהם קום התהלך בארץ מסעם חוקה ננעו בה כדכתיבנה
לעיל ואם כן אברהם דקנה בחוקה על כרחין לומר דמותר
טעה וכה כה

ורבי אמרינן בירושלמי פ"ב דחלה עלה דמתי' דפירות
חונה לארץ שכנסו לארץ ר' אליעזר כוטר ור' עקיבא
מחייב אמרינן מלי טעמא דר"א מלחם הארץ ולא לחם של חונה
לארץ מ'ט דרבי עקיבא חל הארץ אשר חבי מביא אמתם טמא
טמא אמת חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות חונה לארץ
ואמרינן דהטיב רבי עקיבא חת ר"א חי אמת מודה לי בטעם
שכנסו ישראל לארץ ומגאו בנקות וקמחין טמא חייבין בחלה
ולאו גדולי פטור ניבחו ואמר ר' יוסי תמניי איד רבי עקיבא
מתיב את רבי אליעזר משן עד טמא כנסו לה למפרע ירשו
דאמר רב הונא כס' ר' שמאל בר נחמן לורעד חזן אין מביב
כחו חלה לורעד נתיב כר נתיב ואמרינן וי' התם דאף ר"א
מודה לר' עקיבא בבנקות וקמחין טמא ישראל ככניסת לארץ
שכלל הולך אחר הקדמות ע"כ - הרי דס'ל לאישראל וכו' בארץ
מטעה שמתנה הארץ לאברהם

וכי תימא לפי מה שכתבנו בטעם המוספות דאף דאזי מוחוקם
היא מאבותיהם מ'ס לו ביה שורע אם כן מה החס'
ד' יוסי על ר' עקיבא מטיגמא דעד טמא כנסו ירשו מרב' מקום
אכתי יס לנוי ביה שורע - הא ל'ק כלל מסוס דנבי חלה לא
איכפת לן אם היא של נוי או לא דהא תנן פ"א דחלה נוי שנתן
וחנה לישראל עד טמא נלגל חייב ומשגלגל כטור הרי טמא
שהקמח היא של נוי מאחר טמא לישראל קולם נלגול חייבת ורבי
אליעזר פוטר פירות ח'ל טמא לארץ אף טהיה הנגול בארץ
מאחר טהי' גדולי פטור דהיינו טמא רעו בח'ל ועל זה הטיב לו
דבי עקיבא מקמחין טמא ישראל ככניסתם לארץ טחיבין אף
דכו גדולי פטור טמא חייבין בחלה מאחר טהנגול או קודם
חסיבין גדולי פטור ואפ"ה חייבין בחלה מאחר טהנגול או קודם
שנים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה היה לאחר טמא ישראל
לארץ ואם כן הוי כמו פירות ח'ל טמא לארץ ועל זה המה רבי
יוסי ואמר דלא דמי נלגול מסוס דהתם לא חסיבין גדולי פטור
מסוס דאזי מוחוקת היא בוי ישראל דירושא היא להם מאבותיהם
והרי זה הנוי שנתן מתנה קמח לישראל ונגלגל ישראל דתיב
בחלה

ורא דכתב הרמב"ם בפ' התלכות מעשר בני מה שנטעם
כותים עד טמא כחו אבותינו פטור ע"כ לאזי מסוס
ד' קודם טמא ישראל לארץ לא וכו' בה דהא טעם זה אינו מעלה
זמוריד כלל דהא קול דערלה בח'ל הלבנה למטה מסויב ונבי
ערלה חין חילוק בין נטעה נוי לנטעה ישראל וכמבואר - ואם
בז אף דנימא דישאל קודם כניסתם לארץ לא זכה בה וכו' ל'
חסיבא מ'ס מה שנטעו כותים עד טמא כחו אבותינו לארץ אמאי
כטור וכו' נדע תמ' ינטע נוי בח'ל דאסור מהלכה למטה פסיני
חלה דמאי דקתם טעמא אמריבא איבא דכתיב כי טמא א' הארץ
זכניסתם וגיורת הכתוב היא טמא הנטיעה אחר הביאה וכדאזי
פס"כ ובידועלמי יע"ס - באופן שמתדכו טמא קודם שכנסו לארץ
אזי בה מסוס דירושא היא להם מאבותיהם ויהי אמרינן בפרק
אם נורלין עלה קיט דבנות גלפחד נטלו חלק אביהם טהיה בכור
איה לו טני חלקים בכנסו אשר וקפסו ואמאי דמאי הוא ואין
הכבוד נוסב בראוי בדמוחוק ותירצו אז מוחוקת היא וקפסו
דמתיבא שטמא קמחין אומר יודע ה' מה שנטעו שנטעו
גלפחד וירשית הן חלה לא היה יודע אם נטעו חלק בכורה אם
ולרצונה

כיד נכרי ע"כ - והמוספות הקבו עם קדוכם אחר רחמנא ולא
קביר נכרי ואע"ג דירושא היא להם מאבותיהם כדאיתא בפ"ו
דאמר רחמנא ואמרינן שטרפון באם מכדי ירושה היא להם
מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ'ס יס להם ביה
שורע ומכל מקום דייק התם שטרפון אסור אסרות שמדורות
ראשונים ע"כ - והנה סיוס דברי המוספות הללו שכתבנו ומ'ס
דייק התם שטרפון אסור אסרות שמדורות ראשונים הם שטרפון
וחתומים דמלכד שהדברים מנד ענתם אין להם מוכן גם עס
זה שחלקו בין קרקע ענאו למ' שורע בו אין לדברי' הללו קשר
כלל דהתם בנמא הכי אמרינן ישראל שוקף לבנה להסתחות
לה זכה נוי והסתחות לה אסרה מדאמר רחמנא ואמרינן
מ'ספון באם מכדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר
דבר שאינו שלו ואי מסוס הנך דמעיקרא ופירש רש"י ואי מסוס
אסרות דמעיקרא הוי קודם שנתנו לאברהם בטמא בעלמא
סני לקו ופירש רש"י מכדי ע"ז טל נכרי בטמא סני ליה וק"ל
כברי ומטל ע"ז על כרחו ליפסינהו לנכדים דליבטיבינהו חלה
מדפלו ישראל לענל גלי אדעתיהו דנימא להו בע"ז וכו' אמי
נוי ופלו לה טליותיהו עביד הלכך הוה ליה ע"ז טל ישראל
ואינה בטילה עולמית ע"כ וא"כ מה היא כוכת המוס' ביה
שכתבו ומ'ס דייק התם שפיר וכו' -

והנראה אנלי הוא דעיקר הגירסא היא ומ'ס דחי התם
שפיר וכו' והכונה שהוקשה להם דלפי מה

שחזנו דמ'ס יס לו ביה שורע היכי יליף התם דישאל שוקף
לבנה להסתחות לה זכה נוי והסתחות לה דאסרה מדאזי רחמנ'
ואמרינן שטרפון באם מכדי ירושה היא להם מאבותיהם אימא
דמאי דאמר רחמנא הוה מסוס דים לנוי ביה שורע ואם זה
בטע' ח'לן ועבדו אסרו לפי טהוא שלו דומיא דשורע דאזי
הבוא טלס ביד נוי קרינן ביה קביר נויים - והנה לפי האמת
לא קטא כלל דבמה שחזנו לקויא האחרת ואי מסוס הנך
דמעיקרא טמא בטמא בעלמא סני לה אידיחיא כתי קוטיא
זו דאם היינו מקשים לו דהא נוי יס לו ביה שורע אכתי הוה
מתין בטמא בעלמא סני לה והקוטיא אינה חלה למקשה
שהקשה ואימא מסוס הנך דמעיקרא אמאי לא הקשה ואימא
מסוס דים לנוי ביה שורע לזה חזנו ומ'ס דחי התם שפיר מסו'
אסרות שמדורות ראשונים כלומר מה טרנה העסטן למחור דין
מסוס דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כבד דהא ראינו זו שפיר
מסוס אסרות שמדורות ראשונים ואין הכי נמי טהיה יכול לדחות
דאיה זו מסוס דים לנוי ביה שורע חלה דבמה שמתן בטמא
בעלמא סני ליה כדחא נמי הדחיה האחרת דים לנוי ביה שורע
זה נראה לי בכוכת דברי המוספות

במצינו למדין מדברי המוספות דנוף הארץ נמנה לאברהם'
מאותה טעה וכו' בה ישראל אף קודם שיעקרו ז'

עממים מסוס דירושא היא להם מאבותיהם אף אף על פי כן
יס לנוי ביה שורע שהחזיר להם ס' זכות שזרעו עד שיעקרו
מתנה ז' עממים - וזוהו אמו כל דברי רש"י כפסטן דבפ' לך לך
טהיו רועיו טל לוט מרעים בהמתם כשדות אחרים והיו סבורי'
לומר דאין לנוי ביה שורע מטעה סלמנה הארץ לאברהם מ'ס
בינה חיתם הכתוב ואמר והכנעני והפליזי עם בארץ כלומר
דכל זמן טמא נעקרו הו' עממים יס לנוי ביה שורע ואם כן מה
טהיו מרעים רועי לוט בהמתם כשדות אחרים נול הוא בידם -
אף נבי אברהם טרנה לזכות בקרקע לאחיות קביר שפיר קאמר
הדיני מוסב ואטלנה מן הדין מסוס דמטעה שנתנה לו זכה בה
וראייה ליה מוחוקת טעה זכה בה אכלהם בעיקר הקרקע
מדאמרינן בפרק המובר ש דות עלה ק' מניא הלך בה לארצה

למו ואי סלקא דעתך הו' מוחזקת היא מאיקא מספקא ליה היא
 גופא קא מספקא ליה דכתיב ונתתי אותה לכם מורסה אני ה'
 ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורתיים ואינם יורשים
 ופסטי ליה תרתייהו ירושה היא לכם מאבותיכם ומורתיים ואינם
 יורשים ע"כ ופירש רש"י דמאי דפטיטו להו דירושה היא להם
 מאבותיהם היינו מדקדמך דחננא למשה והעברת את נחלת
 אביהן להם ואמרינן זו חלק כבודה טענת מינה דאז' מוחזקת
 היא מטוס דירושה היא להם מאבותיהם ע"כ. ומה טקסה לזה
 מאותה שכתבו התוספות בפ"ג דקדושין עלה ס"א ד"ה אי לא
 כתב ארץ כנען שהקשו וקשה דהיכי פוסק ארעתיך כלל יטלו
 כלל בארץ כנען כיון שפייטו בכבוש כמו אחרים. וזל דסד"א
 כיון שהוקשה ארץ כנען לשאר שבטים שהיו מאותה טפה שפאו
 בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמי שסלקו עמגן תחלוק
 בארץ כנען כו' ע"כ ואי איתא דאז' מוחזקת היא נהי דסלקו
 שנתן לה לא מהני וכדתיבא בריש הנושא האומר לחברו דין
 ודברים אין לי על טעה זו ודי עטילוקת הימנה לא אחר כלום
 ע"כ ופרש' דמירי בשרה טל שותפין דלא מהנו לטונות הללו
 דלטון סליק לתה שכבר זכה לא מהני כבר עמד על הקירה הלזו
 שורתי'ט טס בחדשיו ועיין בדרשותיו פרשת מטות דרוש טני
 יע"ס הכלל העולה דלכ"ע יחד היא טלה תמו' דאז' מוחזקת היא
 צד יבדל דירושה היא להם מאבותיה' ועיין מה שכתבתי בדרך
 הערכה ומגלת כי תדרשנו *

דרך דוד רדוש עשירי

סנהדרין

פ"ב א"ר יהודה אחר רב מפני מה נענש אבנר
 מפני שהיה לו לחמות כשאל ולא מיהא ר' ינחק
 אחר מיהא ולא נענה וכו' ולמ"ד מיהא מ"ט אינעש א"ר נחמן
 בר ינחק טעמה מלכות בית דוד טמי טנים ומחנה.

במקום

שאלת מונח גדולתו של דוד מלך ישראל טס אהיה
 מונח ענותנותו כאשר עיניך מחזינה מיטרים לא
 במקום אחד ולא בשנים וטלטה תקומת. זמנו בכניאוס כו
 כדרך שהבטיחו ה' עז נתן הנביא ונחמך ביתך ומתלכתך כסאך
 יהיה נכון עד עולם כדבר האומר בשמואל ב' ס' יתן ז' וטס נאמר
 זיבא המלך דוד ויבט לפני ה' ויאמר מי אנכי אדני אלהים ומי
 ביתי כי הביאותי עד הלום ותקטן עוד זאת בעיניך אדני אהי
 ומדבר גם אל בית עבדך למרחוק וזאת תורת האדם אדני
 אלהים. והנה מלבד הדקדוקים טים לדקדק כפסוקים הלזו
 היא טקסה באומרם ומדבר גם אל בית עבדך למרחוק טתיבת
 למרחוק אין לה מובן. והתפרטים נדחקר כזה וינען תרנט
 זמלי'ת אף על בית עבדך לעלמא דאתי ורלב"ג כתב שהבטיחו
 במלוכה אף שיטשא וזאל למרחוק ד"ל אף שימרחק מאת ה'. גם
 באומרם וזאת תורת האדם נדחקו התפרטים יותר מדאי זאמרו
 שהוה בפתיחה כלומר הימכן שהבטחה כזו מבטיח לכן אדם.

אמנם

לדידי חוי לי לייטב טסוקים אלו וזתהלכה ברחבה
 ונקדים הא דאתרינן ביבמות פרק העדל דף ע"ז
 אהא דמנו עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם אבל
 נקבותיהם מותרות ובנפרח מנא ה"מ אר"י דאמר קרא וכראות
 טאלו את דוד יונג לקראת הפלטי אחר אל אבנר טר הכנא
 צו מי זה הנער עליו אס הנזן הוא למלכות אס לאו טאל עליו אס
 שאתה שואל עליו אס הנזן הוא למלכות אס לאו טאל עליו אס
 דאוי לכא בקהל אס לאו מ"ט דקאמי מרות המואבים אל אבנר
 איננו עמוני כו' אלא טעמה תמור ולא תמורת טאני הכא
 דתפרט טעמא דקרא על דבר אחר לא קדמו כו' היה לקדם
 אבנים לקראת אבנים ונטים וכו' ואסיקנא הכא תרינון כל
 כבודה

כבודה כת מלך טנימה. וראיתי להסמ"ג ללוין ק"ד ט' ט' ט' ט'
 ואל וטנינו בפרק הערל עמוני ומואבי אסורים כו' אבל הנקבות
 מותרות מיד כשאר האומות כו' ור"י מקטרט"ט היה האמר כי
 בעמון היה טעם זה כי מתוך המקרא משמע כי מואבים קדמו
 כמו בני עשו שנאמר אוכל בכסף טטבירכי ואכלמי כו' כאשר
 עשו לי בני עשו היוטבים בטעיר והמואבים היוטבים בער אבל
 עמואב מפרש אה"כ טעם אחר ואמר טכר עליך את כלעם טן
 בעור וכו' וכטס כטעם זה למואב לבדו כך טעם ראובן לעמון
 לבדו וגם משני הטעמים יס ללמוד טטנים מותרות כזון דרוב
 לקדם ולא לסכור וכן יס בירוטלמי דהערל ע"כ. ויורהו
 בפלמתי טזה הפך פלמודא דידן דהא כפרק חלק אחר ד' יונגן
 בטס רבי יוסי בן קיסמא גדולה לנימה שהרחיקה טמי מכפפות
 בישראל שנאמר על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם וכמים.
 הרי תבואר דטעמא דקרא באומרם כל דבר אחר לא קדמי
 אתכם בלחם וכמים קאי כמו למואב וכו'. ודרך חנכ ראיתי
 לייטב כונת הפס' כאומרו על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
 זבנים ואמר טכר עליך את כלעם בן בעור. תפתור ארס כהרים
 לקללך ולא אבה ה' אלהיך לטמוע אל כלעם ויהסוך ה' אלהיך
 לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך ויאויבא למידיך באומרו
 ולא אבה ה' ויומר דאין לו טייכות הכא בני אזרת לא יבא
 עמוני ומואבי הכא דיהיב טעמא מטוס שלא קדמו ומטוס
 אשר טכר עליך את כלעם מה ענין לו ולא אבה ה' אלהיך לטמוע
 אל כלעם. ויורה לייטב בהקדים הא דאתרינן בטלתי הוריות
 מתני ליה לרבי טעמון כריה אחרים אומרים אלו היה תמורה
 לא היה קרב אחר ליה מי הם הללו טטמיה' אנו טות' וטפות
 אין אנו מוכירי' אחר לו בני אדם טכקטו לעקור כבודך וכבוד
 בית אביך אחר ליה גם אהבתם גם שנאתם כבר אבה אחר
 ליה האויב תמו חרבות לנגח. ופרש' אעפ"י שהאויב תמו
 כלומר טתמו מ"מ חרבות לנגח אל ה"מ היכא דהאנו טעטייהו
 הכי לא אנו טעטייהו דהר אתני ליה טטוס ד"מ אחרו כו'.
 עוד נקדים הא דאתרינן בפ' חלק א"ר יונגן מברכותיו של אומר
 דטע אהיה למד מה היה בלבו בקס טלא יהיה להם בני כנסיות
 זכתי מדרשות מה טובו אלהיך יעקב לא פשרה טבונה טל יס'
 ומטכותיך ישראל לא תהא מלכותם זמטכת ככלאוס טטיו וכו'
 א"ר אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה חון מבתי כנסיות זכתי
 ומדרשות טנאמר י'הסוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה קללה
 ולא קללות.

והשתא

הכי פירוטו דקרא לא יבא עמוני ומואבי בקהל
 ה' גם דוד עשירי לא יבא יען אשר טכר עליך
 את כלעם בן בעור. וכי תימא מה כל המטמה הלזו לאמר
 למואב לדורי דורות בטביל טככר את כלעם לקלל את ישראל
 והלא לא אהנו מטטיו וכל דלא אהנו מטטיו גם אהבתם גם
 שנאתם כבר אבה. לזה הטיב ולא אבה ה' אלהיך לטמוע אל
 כלעם כלומר הן אמת טלא אבה ה' לטמוע בקולו מ"מ ויהסוך
 ה' אלהיך את הקללה לברכה ולא קללות זכולס חזרו
 לרעה וכיון דאהנו מטטיו מ"מ ה' לא מדרוש טלומס וטויכותם כל
 הימים וכדכתיב האויב תמו חרבות לנגח. הנה עלס בידנו
 דעמוני ומואבי אסורים והנקבות מותרות. וזהו כונת דוד
 המלך באומרם מי אנכי ה' אלהים ומי בית אבי כי הביאותני
 עד הלום ואיך הלום אלא מלכות כמ"ס התפרטים אל זכונתו
 דנויה לתת הודעה לאל יתברך טויכהו להיות מלך ישראל ויתקטן
 עוד זאת בעיניך כלומר הלא זה הדבר מלמא זכונתו ה' היא
 דאיבא אחרתי כי הכלה ה' חסיד לו להטיר את הנקבות מיד
 טעל פי טענה זו אני מותר לכא בקהל וקא מפרש ואיל ויעדבר